

సిద్ధాంత కల్పవల్లి

132

మూలము

శ్రీ సదాశివేంద్ర సరస్వతీ స్వామి

అనువాదము

శ్రీ చిట్ట పురుషోత్తమ సోమయాజి శర్మ

సాధన గ్రంథమండలి. తెనాలి.

హకుమారులు అనువాదకులవి

విరోధి విజయ దశమి
తొలి ముద్రణ 1000 కాపీలు

కల్యాణి ప్రెస్ తెనాలి—9-49

పీఠిక

“ ఏకః స్వాదు సభుంజీత ” యను నానుషే సమర్థించి మన పూర్వులు పరిపూర్ణతను తామరగుటచేగాక స్వప్నానిని తోటి సోదరులకు సయిత మగనఁజేయుట నుభృత్ కర్తవ్యమని దెలిసిన పుణ్య పురుషులు. సర్వతోముఖమగు నాపూర్ణత నొంద మన ప్రాచ్యదేశము తరతరములనుండి కృషిఁజేసి యన్నింట నొన్నతీయము నొందియున్నది. అయినను బాహ్య తత్వము మాత్ర మీశాచ్యఖండవాసుల యాధ్యాత్మిక తత్వ విషయములకుఁ జెంగు నాద్యమమును వాని ఫలితములను మాత్రమే జూరఁగొని కొనియాడుచుండిరి.

మాక్స్ ముల్లర్ మహాశయుడు 1842వ సంవత్సరమున కేంబ్రిడ్జి విశ్వ విద్యాలయమున నుపన్యసింపుచు నీ హిందూ దేశమును —

" If I were asked under what sky the human mind has most fully developed of it's choicest gifts, has most deeply foundered over the greatest problems of life, and has found solutions of some of them which well deserve the attention of those who have studied Plato and Kant I should point to India. "

అని కొనియాడెను.

ఆధ్యాత్మిక తత్వములయందుఁ దిరుగాడు వార లీహిందూదేశ మందు ముందంజ లిడెనని గుర్తించునట్లు రాజ కీయాది విషయముల వీరవిహారములు సలుపు దత్వవేత్త లందు సైత మీహిందూదేశమునందే విజయ కుతాకము

తెగిరెనని తెలియుమరనుట యావంతయు నతిశయోక్తి గాక సహజోక్తి యై యొప్పును. అంతర్జాతీయ నాయకుడో యనఁ జెల్లు భారతప్రధాని నెఱుఘాపండితు డందుల కి కాకలపు గురుతు తునక.

అటు మనపూర్వ లనేక వేలసంవత్సరములకు పూర్వమే సలిపిన యమూల్యమగు కృషియు సంస్కృతమను భద్రపేటికయం దిమిడి యుండుట నాపేటికను దెగువను, యందలితత్త్వములరయను దెలియమిఁ గొండతాభాషనుమృత భాషయందురు. మరికొండ తాపలుకులు ములుకులవలెఁ దోప విన నేవగింతురు. ఎవడేని యొకజీవి ప్రాణప్రయాణ సమయమున నుండేనేని యాతని ముఖ్యబంధువు లంతకును యాశలు తీఱక వాని వాని యుజ్జీవనమునకై వ్యయప్రయాస ములకును వెఱవక యతినంరంభమునఁ గృషిఁ జేయుదురు. ప్రాతివేళికులు మాత్ర మాజీవిని చిరమృతుఁడని దృఢవిశ్వాస మునఁ బలుకుచుందురు. ఏల? మొదటివర్గమువారి కాజీవియం దనురాగమును, రెండవ వర్గము వారల కా యనురాగము లేకుండుటయు నిందుకు నిదర్శనములుగా నుండ నోపును. ఆజీవి యవసాన మీయుభయ వర్గముల వారి యనురాగా ననురాగవశము గాకఁ గాల పరతంత్రమై యుండునని యిరు వర్గముల వారును, దేట తెల్లముగఁ దెలిసిన తత్త్వ వేత్తలే. వారినిర్ణయమున కటునిటు జరుగునెడ నాతత్త్వమును వారిరు వురు నెలుఁగెత్తి వివరింతురు. ఇట సంస్కృతభాషా మృత వాదులును, దదితరులును నిర్వివాదముగ నద్దానినిఁ జదువ వలె ననుటయు నొకవింత.

ఒక వాఙ్మయమునందలి యంశములను శ్లోక వాఙ్మయమునకుఁ దోడ్పెట్టుట, యట్టి యుద్యమములం దారితీసిన వారలని పేరొందిన యనువాదకులకు సైత మంత నులభ సాధ్యమన నొప్పుదు. భాష యుపయోగించు జనులు నివసించు దేశకాలాది సన్నివేశ విధానమును వ్యక్తిగతములగు మానస వృత్తుల సాధారముగఁ గొని యంకురించునది. అందున నొక్కొక్కభాషకుఁ జెందిన Idioms and phrase మొదలగు వాక్యనిర్మాణ విధానములు నా యాభాషలకు బ్రత్యేకములు. పైదేశకాలాది సన్నివేశము మొదలగునవి యెల్ల దేశములం దెల్లవేళల నొకే తీరున నుండునవి కావు. కాన భాషల ప్రతిభయును సర్వ సాధారణముగఁ గాక నొక్కొక్క తీరున నుండును. అంతమాత్రమున గొన్నియంశములను భాష వెల్లడింప నేరదనలేము. ఒకయంశము నొక్కభాష యేతీరున వెల్లడించునో యదేతీరున భాషాంతర మా యంశమును వెల్లడింపఁ జాలదనిమాత్రము నిర్విశంకముగాఁ జెప్పఁజాలుదుము. భాష కొన్నియంశములనే వెల్లడింపలేదన్నను— బాలు, చెఱకు, బెల్లము మొదలగునవి తినునపుడు మనము దెలియు సూక్ష్మభేదములను — అట్లనుట మానవ కులమునకుఁ గాని యది యుపయోగించు ననంతములగు భాషలకుఁ గాని కొఱతనుఁ దేజాలను. మనభాషలు వెల్లడింపఁ జాలకుండుటకేమి? మన భాషలకన్నిటికిని మూలభూతమై మూర్తిభవించిన చతురానను దేవేంద్ర తలఁచునంతనే కనురెప్ప పాటు కాలమునఁ జిత్రవిచిత్రములగు ముల్లోకములనుఁ బ్రసవింపఁ జాలిన తల్లి వా గ్రేవియుఁ దై మాధుర భేదములనుఁ

దాగుర్తించుచుఁ దానిం దెలుపఁ జాలిన పదమునుఁ గననేరక
దిక్కుదిక్కులఁ జూచునని మనకుఁ దెలియని విషయమా !

ఇది యిట్లుంటుండ భారతీయ సంస్కృతీయను పెన్నిధిని
సంస్కృతమను భద్రపేటికతోడన వారసులగు మనకందఁ
జేసిన బూర్వులు నిరుపమాన మగు బూర్ణతను తామంకి
యితరులకు నందఁజేసిరనుట జగదేకవిషితము. ఆపెన్నిధిని
సంపూర్ణసారముతో నేభాషకైనఁ గొనిపోవుట దుష్కరము.
అటు గొనిపోవుట సుకరమగునేని యాభాషావిషయమున
నిపుడు బయల్పడలిన — మృతభాష, కాదు — అను వినా
దమున కేమాత్రము తావుండదు. ఎన్నియో శతాబ్దములకుఁ
బూర్వమే దివంగతమయి యుండెడిది. ఇంతకు నిప్పు డావివాద
విషయ మీయనువాదకులను నాడినిదాననిపుణుల నిర్ణయ
మునఁ దేవలసియన్నది.

“ప్రకృత సిద్ధాంత కల్పవల్లి యను గ్రంథమున కను
వాదకులు శ్రీ శర్మగా రావైద్యమున సిద్ధహస్తు లను సంశ
మును నిర్ణయించు చాతుర్యము బాఠకవర్గమునకుఁ గాక
ప్రత్యేక వ్యక్తులకుండఁ జాలదు. ఈ మూల గ్రంథమును
రచించిన సదాశివేంద్ర సరస్వతి — సదాశివ బ్రహ్మేంద్ర
సర్వతి యను నభిధానాంతరముఁ గూడఁ గలవాడని వేదాంత
విద్యాపారంగతులయాశయము. ఇతఁడును వేదాంతశాస్త్రము
నందలి ప్రణేతల సంప్రదాయము లనుసరించి — అన — సమ
న్వయావిరోధ సాధనాఫలములఁ దెలుపు నాలుగుస్తంభముల
సీగంధశరీరమును నిర్మించెను. ఆశరీరశోభయు నారావృత్త
మున నలరారుచు విద్వన్మోరంజకమగుట నని చవిఁ జూడ

వలయునే గాని వర్షింపకును విగాహం. ఇందుఁ బ్రహ్మస బ్రహ్మమున
 16 శ్లోకములును, ద్విత్వీయ సబ్రహ్మమున 52 శ్లోకములును
 దృతీయ సబ్రహ్మమున 24 శ్లోకములును, జతుర్థ సబ్రహ్మమున 18
 శ్లోకములును — గలసి రెండువందల పదునాలుగు శ్లోకములు
 గలవు. ఈ మూలకర్తయు (అకాలపురీతి యని పో. చదివి.) దన
 యార్యల నెల్లఁ గేసరివిల్లి యను వివరణమున నలంకరించుట
 గ్రంథశరీరశోభయు ద్విగంజితము శారదీకౌముదివలె సర్వజన
 ముదా వహించును దశ దిశల మన్ననల నొందు చున్నది.
 ఇట్లయ్యును మూలభాషనాసె మాధుర్యమునందఁ జాలక
 యంధులొకమనఁ జెల్లు వాఁకిని యుదలి మాధుర్యమును దన
 యనువాదముచు నీకొనిన నిఘాలమునఁ బాటించు నీశరత్సాగరి
 లోకోపకార పరామిత లోక స్తుత్యము.

వీ రీ యుచు వాదమున మూలకర్త (సదాశివ బ్రహ్మో
 ద్రుని) వివరణమున నుండు విశేష విషయములను సైతము
 తాత్పర్యముతో సంగ్రహించి తేటప్రెల్లముగ వెలువరించి
 రనుట కీ గ్రంథములోని తొలివాదముగు విధి వాదమును
 జూచినా జూచు. ద్విత్వీయ సబ్రహ్మములోని శ్రుతిప్రత్యక్షముల
 యుప జీవోప జీవక భావ నిరూపణయం దనచ్చేదాది
 మీమాంసా న్యాయము లనువాదక దృక్పథమున బడకుం
 దుట యుచువాదమున కే మాత్రమును బల్బజ భావము నొన
 గూర్పజాలదు. వేదాంతశాస్త్రమునకుఁ బట్టుకొమ్మ యనఁదగు
 జీవస్వరూప నిరూపణలోని బింబప్రతిబింబ వాదము — అవ
 చేదవాదము — జీవైకత్వనానాత్వవాదము, వృత్తినిర్గమనావ
 శ్యకతావాదము, కర్మలకుఁ బరంపరయా మోక్ష సాధనత్వ

వాదము, నిర్గుణాన్మోహసనావాదము, అందునను, బైజెప్పిన
వాని కెల్ల జీవాత్మవో యన జెల్లు శాబ్దాపరోక్ష వాదము
మొదలగు వానిఁ దేటతెల్లముగఁ దెలుపుట నా భాషా ముఖ
మున వేదాంత తత్త్వ మరయఁ గోరువారి కింతింత యన రాని
సాహాయ్యము నీ యనువాద మిచ్చు సనుటయం దిసుమంత
యును సందియము లేదు.

సదాశివ బ్రహ్మాండ సరస్వతి దక్షిణ దేశమందలి
కరూరు పట్టణమునందుండెనని సాంప్రదాయనేత్ర లంకారు.
ఇతఁడు రాజయోగులూ దగ్గగఁగఱుడు. ఇతని గ్రంథముల
యందు బ్రహ్మసూత్రవృత్తి శారీరక భాష్యార్థావగతికి
మిక్కిలి యుపకారకము. ఇతని యాత్మవిద్యా విలాసము
మొదలగు నితర గ్రంథములును శ్రీశర్మగారివంటి యనువా
దకుల యవలంబనమున నాంధ్రభాషామోహ మణికిఁ జూడ
మఱులై వెలుఁగొందఁ గలవని యాశించు లోక ప కృతార్థము
గాదు. సదాశివేంద్రులు సిద్ధాంత కల్పవల్లియం దనేకుల
నుదాహరించుచు వారిగ్రంథనామములనే “తత్త్వశుద్ధికారులు,
తత్త్వనిర్ణయకారులు” ననుచు బేర్చొనుటఁజూడ నాగ్రంథముల
యందలి యర్థగాంభీర్యమే వారి యాదర పాత్రమమగుట
నిక్కము. ఇప్పట్టున వేఱొక విశేషమేనున నాద్యస్తబకము
లోని జగత్కారణత్వ వాదమునఁ దత్త్వ నిర్ణయ కారులనుఁ
బేర్కొనుట. ఆగ్రంథ సంపూర్ణాభిధానము “పరార్థ తత్త్వ
నిర్ణయము.” ఇది యానందానుభవునికృతి. ఈగ్రంథగాంభీర్య
మందలి యంతిమ “పరార్థ తత్త్వ నిర్ణయః పర పక్షాతి
శాతనః శ్రేయోహర్మ్యరురక్షూణాం దత్తహస్తావలంబినః”

అను శ్లోకమును జదువ విశద మగును. వీరిని చిత్సుఖముని తన తత్త్వ ప్రదీపికా గ్రంథమున బలుమారు లుదహరించిరి. “న్యాయరత్నదీపావళి” యను వేదాంత ప్రకరణ గ్రంథము సైత మీయానందానుభవునిదే. ఇందువిషయమై నాలుగైదు వత్సరములుగఁ గృషిజేయుచున్నను కాలప్రభావ మట్టిదగుట నేటికిని వీరికృతి నొక్కదానినైనను వెలువరింపనైతిని. వెలువరింపఁగ భాగ్యమేగలుగ నచిర కాలమున న్యాయరత్నదీపావళి గోచరునిగ నానందానుభవుని పాఠకవర్గమున కందజేయుదును.

ఇక నీ యానందానుభవులు కారణశబ్దమును శబ్దమున వసరమున “మాయాబ్రహ్మచ విశోషాదానం శ్రుతిత ఇత్యాహుః” మాయాబ్రహ్మభయ కారణమనిరి. ఈ కారణత్వవాదము భాగవతములోని వ్యాసతాత్పర్యముతో నెట్లొక భవించుచున్నదో పాఠకులే గ్రహింతురు.

భాగవతము, దశమస్కంధము, ఉత్తరార్థము శ్రుతి గీతలు : 87 వసర్గ శ్లో. 31—

“న ఘటత ఉద్భవః ప్రకృతిపూరుషయో రజయోః
ఉభయముజా భవ స్త్యనుభవో జలబుద్బుదవత్.”

శ్రీధరీయ వ్యాఖ్యానము : కేవలము గాలిగాని కేవలము నీరుగాని బుడగల నంకురింపఁ జేయఁజాలక వాయు జలయగళమే బుడగల నుద్భవింపఁ జేయునటుఁ బ్రకృతి పూరుషద్వంద్వమే జగదేతువనెను. వ్యాసుని తాత్పర్య మద్వైతమే యనునది యోగసూత్రానువాద మందలి నాముఖబంధమున సవిమర్శముఁ దెలిపి యుంటిని.

ఇట్ల నేఁ జెప్పఁజూచిన యంశము లెన్నియోయున్నను సదాశివుని స్మరియింప సాధనగ్రంథమండలివారు నాకొసంగిన బర్యాప్త మగు నీ ముఖబంధ మను సదవకాశమున నా కృత జ్ఞాతఁ జూపుదుఁ దై మండలియం దంతర్యామి వలె నుండ శ్రీ సూర్యప్రకాశ శాస్త్రీఁ జరాచరాంతర్యామి యగు బరమేశ్వరుఁడు ప్రోత్సహించుఁ గాత మని విరమింతును.

సేవంతాలంకార, శిరోమణి

కె. దక్షిణామూర్తి బి. ఏ., బి. ఓ. యల్.

Prof. Head of Dept. (Advita)

శ్రీ వేంకటేశ్వర ఓరియంటల్ కాలేజి

తిరుపతి : 4_9_49

ప్రథమ స్తబకము	1
ద్వితీయ స్తబకము	26
తృతీయ స్తబకము	40
చతుర్థ స్తబకము	48

సిద్ధాంత కల్పవల్లి

ప్రథమ స్తబకము

౧ విధి వాదము

బ్రహ్మజ్ఞాన చేయుటకు సాధనచతుష్టయ సంపత్తితో కూడుకొనిన వానికి, బ్రహ్మసూత్రములలో మొదటి సూత్రముగు 'అథాతోబ్రహ్మ జ్ఞానాసా' అను సూత్రమునకు విషయముగు 'ఆత్మా వాచే ద్ద్రష్టవశ్యశ్రోతవ్యోమంతవ్యోనిదిధ్యాసి తవ్యః' అను శ్రుతియందు విధింపబడిన విధి యెట్టిది? యని విచారింపబడుచున్నది.

విధి మూడు విధములు:— అపూర్వవిధి, నియమ విధి, పరిసంఖ్యా విధి యని. అందు అపూర్వవిధి యనగా— వాక్యప్రమాణ భిన్నములగు ప్రమాణములచే ప్రాప్తించని దానిని తెలియజేయునది. ఎట్లన— 'వీహీన్ ప్రోక్షతి' అను వాక్యమునందు ధాన్యముపై మంత్ర పూత మైన యుదకము చల్లుట కేవలవేదవాక్య ప్రాప్త మగుటవలన అపూర్వ విధి యని చెప్పబడును.

నియమవిధి యనగా — ఇతర సాధనములచే గూడ సాధింపదగిన దానిని ఇట్లే చేయవలయునని నియమించుట. ఎట్లన, ధాన్యమును గోళ్ళచే యొలిచిగూడ తండులములను సంపాదించ వచ్చును. కాని వైదికకార్యములందు ధాన్యము లను దంచితో తండులములను సంపాదించవలెనని నియమిం

చుటకు నియమవిధియని పేరు. పరిసంఖ్యా విధి యనగా—
యొక్కమారు ప్రాప్తించిన రెండు కృత్యములలో సామర్థ్యాఽపి
శయమునుబట్టి యాచరింపజేయునది. ఎట్లన— అగ్నిచయనము
నందు ఏకకాలమునందు ప్రాప్తించిన యశ్వగర్దభరశనములలో
దేనిని ముందు గ్రహింప వలె నను విషయమున అశ్వరశనా
గ్రహణ వాక్యముచే గర్దభరశనాగ్రహణము త్రోసిపుచ్చు
టకు పరిసంఖ్యావిధి యని పేరు. సర్వజంతు భక్షణము
ప్రాప్తించినపుడు ‘పంచపంచనభాభక్ష్యా’ అను వాక్యముచే
నైదుగోళ్ళుగల యైదుజంతువులు మాత్రమే భక్షింపదగినవను
వాక్యముచే నితర జంతు భక్షణమును త్రోసిపుచ్చుట పరి
సంఖ్యావిధి యని చెప్పబడుచున్నది. కావున బ్రహ్మవిచారణ
యందలి విధి యెట్టిదో విచారించవలెను.

ఈవిషయమున ప్రకటారకారులు, బ్రహ్మపరోక్షజ్ఞాన
కారణముగ శ్రవణము విధిపబడకుండుటవలనను, శ్రవణాదుల
నాచరింపని వామదేవాదులు జ్ఞానులుగా చెప్పబడియుండుట
వలనను, శ్రవణమొక్కటియే పినదగిన వస్తుసాక్షాత్కారము
నకు కారణమను సామాన్య నియమము కర్మకాండ యందలి
శ్రవణమునందు కుదురదు గావునను, నిచ్చట విధి యని
నచించిరి. వివరణచారులు ప్రకటారకారుల మతము సంగీక
రింపలేదు. ఏలనన శ్రవణ మపరోక్షజ్ఞానమునకు పరంపరా
కారణమగుట వలన పక్షప్రాప్తము. జన్మాంతరమందు చేయ
బడిన శ్రవణము ఈజన్మయందలి జ్ఞానకారణమగుటచేతను,
మనోనియమనాదులచే మేధావంతులు శాబ్దజ్ఞానము నొసంగు
గ్రంథములను గుర్వపేక్ష లేకయే విచారించినను మందమతు

లగువారికి యీవిధి యవసరముగాన యిచ్చట విధియని చెప్పిరి. కొందరు శబ్దమువల్ల సందేహరహితమైన పరోక్షజ్ఞానమే గలుగును. తదుపరి మనసాది సాధనలచే యపరోక్షజ్ఞానము విధురునికి (భార్యారహితునికి) భావనాతిశయముచే స్త్రీ సాక్షాత్కారము వలె గలుగును. కావున నిచ్చట నియమవిధియే గ్రహింపదగినదిదనిరి.

మరికొందరు యాత్మ సాక్షాత్కారమునకు పరిశుద్ధమైన మనస్సు యవసరమనియు, శబ్దమువల్ల పరోక్షజ్ఞానము మాత్రమే గలుగుననియు, గాన శబ్దజ్ఞానము సంపాదించుటకు శ్రవణము నియమింపబడుచున్నది. కావున నియమవిధియే గ్రహింప దగిన దనిరి.

వేరొక కొందరు, ఆత్మసాక్షాత్కారమునకు మనస్సు కారణమైన కావచ్చును. కాని ప్రకాశమానమగు యాత్మ విషయమున యారోపితమగు యజ్ఞాన నివారకమగు శాస్త్రముండగా దానిశ్రవణము సాక్షాత్కారమునకు సహాయకమగును. గాంధర్వశాస్త్రము వడ్డాది ధ్వనుల సంబంధమగు యజ్ఞానమును బోగొట్టి శ్రోత్రమునకు సహాయముచేసినట్లు. కాన 'ద్రష్టవ్య శ్రోతవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః' అనుశ్రుతిదర్శనము నుద్దేశించి శ్రవణమును విధించుటవలనను, సాక్షాత్కారమునకు సాధనమగు మనస్సునకు సహాయకారిగా శ్రవణము నియమింపబడుచున్నది గావున నియమవిధియే యని చెప్పరి.

సంతేపాచార్యులు, శ్రవణ మనగా విచారింపబడిన వేదాంత వాక్యముల జ్ఞానరూపముకాదు. జ్ఞానము విధింప

బడునది కాదు. ఊహారూపముగు మానసక్రియ. అదిపరోక్షాది జ్ఞానము నీయజాలదు. ప్రమాణజన్యమైనది. కావున వేదాంత వాక్యముల తాత్పర్యమును నిర్ణయించి తాత్పర్యగోచర మగు భ్రూమాది పురుషాపరాధముల బోగొట్టుటకు శ్రవణము నియమింపబడుట నియమవిధి యనిరి. వార్తి కాచార్యులు, బ్రహ్మ జ్ఞానము కొరకు వేదాంతశ్రవణము చేయుచుండగా మనస్సితర పనులయందు ప్రవర్తించును కావున శ్రవణవిధి యితర వ్యాపారములనుండి మరల్చి మనస్సును శ్రవణమునందు నిలుపునుగాన శ్రవణవిధి పరిసంఖ్యా విధి యనిరి.

వాచస్పతిమతానుసారులు, శ్రవణమనగా వేదముల యొక్కయు గురువుయొక్కయు యుపదేశము వలన గలిగిన యాత్మజ్ఞానముగాని విచారముగాదు. కావున ప్రమాణఫల మగు (జ్ఞానరూపమగు) శ్రవణమునందు యేవిధియు, అయోగ్యమైన దగుటవలన రాతిపై కత్తియంచువలె ప్రవర్తింపదు. కావున కర్మకాండ ఎట్లు అధ్యయనవిధిమూలముగా గలదో యట్లే బ్రహ్మవిచారముగూడ అధ్యయనవిధి మూలకమని చెప్పుదురు.

౨ కారణత్వ వాదము

జ్ఞానాసూత్రమునందలి విషయ విచారకమగు విధి వాదమును పూర్తిచేసి జగత్కారణత్వమును బోధించు బ్రహ్మ సూత్రములందలి 'జన్మా దవస్య యతః' అను సూత్రము విచారింప బడుచున్నది.

కౌముదీకారులు పై నూత్రమునందు జెప్పబడిన సృష్టి, స్థితి, లయములు మూడును బ్రహ్మాయందే యని చెప్పుటకు ప్రత్యేకముగా మూడును మూడు లక్షణము లని చెప్పిరి.

కొందరు బ్రహ్మ కభిన్న నిమిత్తో పాదానత్వమును సాధించుటకై సృష్టి స్థితిలయముల మూటిని ఒకలక్షణముగనే చెప్పుచున్నారు. బ్రహ్మ యుపాదానకారణ మనగా—జగద్రూపముగా వివర్తము నొందుట. అంతియేకాని పరమాణువులవలె యారంభకత్వముగాని, ప్రకృతివలె పరిణామముగాని గాదు. ఏకము, అవికారము గనుక. బ్రహ్మకంటె వేరైనస్థితిగలదై బ్రహ్మకంటె భిన్నముగా గోచరించుటకు వివర్త మందురు.

ఇ ట్లుపాదానకారణలక్షణము జెప్పి, జగత్తునకు శుద్ధబ్రహ్మయా, ఈశ్వరుడా, జీవుడా, యెవరు యుపాదాన కారణమని ప్రశ్నించుకొని సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

సంక్షేపాచార్యులు, జన్మాది నూత్రము నందును, భాష్యమునందును యుపాదానకారణము జ్ఞేయమగు బ్రహ్మకే లక్షణముగా జెప్పుటవలన శాఖాచంద్రన్యాయముననుసరించి తటస్థలక్షణముచే లక్ష్యసిద్ధి గలుగుచుండుటవలన శుద్ధ బ్రహ్మయే యుపాదాన కారణమనియు ‘ఆత్మన ఆకాశ స్సంభూతః’ అను శ్రుతియందలి మాయతో గూడుకొనిన యాత్మ శబ్దము శుద్ధాత్మయందు లక్షణచే కుదురు ననియు చెప్పిరి. వివరణమతానుసారులు ‘యస్సర్వవిది’ త్యాది శ్రుతుల ననుసరించి మాయతోగూడుకొనిన సర్వజ్ఞాదిలక్షణ లక్ష్యీతుడగు యీశ్వరుడే యుపాదాన కారణమని చెప్పిరి.

మాయావిద్యాభేదము జెప్పువారు వియదాదులం దీశ్వరకారణత్వమును, అంతఃకరణాదులందు జీవేశ్వరకారణత్వమును జెప్పుచున్నారు. కొందరు, ఆకాశాదులకు సీశ్వరు నాశ్రయించిన మాయాప్రణామ మగుటవలన యీశ్వరుడే యుపాదాన కారణమయినట్లే యంతఃకరణాదులకు జీవుని యవిద్యా పరిణామగుటవలన జీవుడే యుపాదాన కారణమనిరి.

మాయావిద్యల కేకత్వము జెప్పువారిలో కొందరు యంతఃకరణాదులందు జీవున కేకీభావము యెల్లరకు ననుభవమునం దుండుటవల్లను, అధ్యాసభావ్యమునం దధ్యాస జీవుని యందే చెప్పబడుటవలన జీవుడే యంతఃకరణాదులకుపాదానమని ప్రతిపాదించిరి.

మరికొందరు వ్యవహార మున్నంత వరకు గాన్పించు ప్రపంచమంతటికి బ్రహ్మయే యుపాదానమనియు, ప్రాతిభాసిక ప్రపంచమునకు (స్వప్నప్రపంచమునకు) మాత్రము జీవు డుపాదాన మనిరి.

కొందరు జీవుడు స్వాక్షి క ప్రపంచము నట్లుతనయందు కల్పించుకొనినాడో యట్లే ఈశ్వరత్వాదికమునుగూడ కల్పించుకొనినాడు గనుక జీవుడే సర్వోపాదానమని నుడివిరి.

తత్త్వనిర్ణయకారులు పరిణామమునొంది మాయయు, వివర్తమునొంది బ్రహ్మయు యుపాదానకారణములని ప్రపంచములో మాయాలక్షణములగు జాడ్యాదులును, బ్రహ్మలక్షణములగు చైతన్యము మొదలగునవి కాన్పించుటవలన జెప్పిరి.

సంక్షేపాచార్యులు, మాయాలక్షణములుగూడ జగము నందున్నందున మాయద్వారా బ్రహ్మయే సర్వ జగ దుపాదానమనిరి.

వాచస్పతి మిశ్రులు జీవాశ్రయమగు మాయకు విషయమై, జాడ్యాదులుగల ప్రపంచాకారముగ వివర నమునొందుటవలన బ్రహ్మయే యుపాదానకారణము. మాయ సహకారి మాత్రమే. ద్వారకారణము యుపాదానము నందులేనందున కార్యము ననుసరింపదని చెప్పిరి.

ముక్తావళీకాటలు మాయయే సర్వజగదుపాదానమనియు, మాయకాధారమగుటవలన బ్రహ్మగూడ గాణముగ (అరోపితముగ) యుపాదాన మని చెప్పిరి.

3 జీవేశ్వర స్వరూప నిర్ణయ వాదము

జగదుపాదాన కారణమును మతభేదముననుసరించి జీవేశ్వరులనుగా నిర్ణయించి జీవేశ్వర స్వరూపము నిర్ణయింపబడుచున్నది. జీవుడనగా యవిద్యయందు చైతన్యముయొక్క ప్రతిబింబమనియు, ఈశ్వరు డనగా మాయయందు చైతన్య ప్రతిబింబ మనియు చెప్పబడుచున్నది.

ప్రకటార్థ వివరణ గ్రంథమందు అనాదియై యనిర్వచనీయమై చిత్సంబంధముగల మూలప్రకృతి మాయ యనియు, ఆవరణ విక్షేపశక్తులతో కూడుకొనిన మాయయందలి యొక భాగము అవిద్యయనియు, మాయావిద్యాస్వరూపము చెప్పబడినది.

తత్త్వవివేకమందు సత్వరజ స్తమోగుణాత్మకమగు మూలప్రకృతియే సత్వప్రాధాన్యముచే మాయయనియు రజస్తమోగుణ ప్రాధాన్యముచే నవిద్యయనియు చెప్పబడినది.

వేరొక గ్రంథముననొక్క మూలప్రకృతియే విక్షేప వరణశక్తి భేదములచే విక్షేపశక్తి ప్రాధాన్యతవలన మాయయనియు, ఆవరణప్రాధాన్యతవలన నవిద్యయనియు చెప్పబడినది.

సంక్షేప శారీరకమునందు నవిద్యా చిత్ ప్రతిబింబ మీశ్వరుడనియు, అవిద్యాకార్యమగు సంతఃకరణ చిత్ప్రతిబింబము జీవుడనియు చెప్పబడి యున్నది.

పంచదశియందలి చిత్రదీపమునందు, బ్రహ్మ నాశ్రయించి సకలజీవుల బుద్ధి వాసనలతోకూడుకొనిన యజ్ఞానమునందు ప్రతిబింబించిన చైతన్యమీశ్వరుడనియు, సూలసూక్ష్మ దేహముల కాధారమగు కూటసునిచే కల్పింపబడిన యంతఃకరణ ప్రతిబింబ చైతన్యము జీవుడనియు చెప్పబడియున్నది.

వివరణకారులు యోగులకు కాయవ్యూహమునందనేక యంతఃకరణములున్నప్పటికి జీవుడు ఒకడే యని 'తథాహి దర్శయతి' అను యధికరణమున భాష్యమునందు చెప్పబడుటవలన జీవుడంతఃకరణ ప్రతిబింబముకాదు. అవిద్యా ప్రతిబింబము ఈశ్వరుడైన, నీశ్వరునకు నవిద్యాపారతంత్ర్యము వచ్చును. కావున నీశ్వరు డవిద్యా ప్రతిబింబితుడు గాడనియు, అవిద్యాప్రతిబింబము జీవుడనియు, ఈప్రతిబింబమునకు బింబ భూతు డీశ్వరు డనియు చెప్పిరి.

వాచస్పతి మతానుసారముగా చైతన్యము రూపరహిత మగుటవలన ప్రతిబింబము కుదురదు. జీవేశ్వరులు ప్రతిబింబములు గారు. ఆకాశము నీటియందు ప్రతిబింబించెననునది భ్రమ. కావున ఘటాకాశమువలె యంతఃకరణముతో కూడుకొనిన చైతన్యము జీవుడనియు, అంతఃకరణముతో కూడుకొనని చైతన్య మిశ్వరుడనియు చెప్పబడినది.

వార్తికకారులు జీవుడు ప్రతిబింబముగాని, అంతఃకరణముతో కూడుకొనిన చైతన్యముగాని కాదనియు, బ్రహ్మయే తన యవిద్యచే సంసారమును పొందుచు విద్యచే ముక్తిని బొందుచున్నవాడువలె నున్నాడనిరి.

౪ జీవైకత్వ నానాత్వ వాదము

జీవేశ్వర స్వరూప నిర్ణయానంతరము జీవు డొకడా ? అనేకులా ? అని విచారింపబడుచున్నది.

కొందరు జీవుడొక్కడేననియు, ఇతరమంతయు స్వప్న తుల్య మనియు, వ్యవహారముగూడ స్వాప్నిక వ్యవహారమువలె కుదురు ననియు, చెప్పిరి.

మరికొందరు బింబభూతబ్రహ్మయే ప్రపంచమును సృష్టించెననియు, ఆప్రపంచమందు మొదటి యుపాధియందు బ్రహ్మప్రతిబింబము హిరణ్య గర్భుడని పిలువ బడు చున్నాడనియు, అతడే ముఖ్య జీవుడనియు, ఇతర మైన వన్నియు తత్రప్రతిబింబములై జీవాభాసము లనియు చెప్పియున్నారు.

కొందరు, జీవు డొక్కడే ప్రపంచమునంతను తనశరీరముగ భావించును. దేహభేదమువలన నుఖదుఃఖాదిసాంకర్యము లేదనియు, చెప్పుచున్నారు.

ఏకజీవ వాదమునందు బంధమోక్షవ్యవస్థ కుదురదు గావున యుపాధులగు యంతఃకరణము లనేకములగుట జీవు లనేకులని చెప్పుచున్నారు.

జీవభేదమును చెప్పువారిలో కొంద యొకే యజ్ఞానము బ్రహ్మ నాశ్రయించి బ్రహ్మయే విషయముగా గలదియై యున్నదనియు, నొక్కొక్క జీవునకు బ్రహ్మవరకమైన యజ్ఞానము భేదించును. అట్టి యజ్ఞానము నశించగ నే ముక్తి గలుగునని చెప్పిరి.

కొంద రవిద్య చైతన్యవృత్తి యనియు, అయ్యది హృదయగ్రంథిచే నియమింపబడుచున్నదనియు అట్టి హృదయ గ్రంథినాశ మే మోక్షమనియు చెప్పుచున్నారు.

మరికొందరు జీవాశ్రయమైన యజ్ఞానము నశించిన వ్యక్తిని జాతివలె తత్త్వవేత్తను విడిచి ఇతరుల నాశ్రయించు ననియు, అజ్ఞానమువిడుచుటయే మోక్షమని చెప్పుచున్నారు.

జీవభేదము ననుసరించి యవిధ్యాభేదమును స్వీకరించి యవిద్యయొక్క యావరణనివృత్తులచే బంధమోక్షవ్యవస్థను కొందరు చేయుచున్నారు ఈపక్షమునందు నెవరి యవిద్యచే ప్రపంచము సృష్టింపబడినదను నిశ్చయములేనందున సర్వజీవా విద్యచే ప్రపంచము సృష్టింపబడినదని కొందరిమతము.

అనేకజీవుల యవిద్యానిర్మిత ప్రపంచము ప్రతిజీవుని యవిద్యచే భేదించుచుండునని కొందరిమతము. జీవుని నాశ్రయించిన విద్యకంటె నేలై యాశ్వరాశిత మాయయే ప్రపంచమునకు కారణమనియు, అవిద్యలు జీవావరకము లనియు చెప్పిరి.

౧. కర్తృత్వ వాదము

జగత్తును సృష్టించుటలో యాశ్వరుని కర్తృత్వమెట్టిది? అని విచారించబడుచున్నది.

కొందరు కార్యానుకూలమగు జ్ఞానము, (చేయవలెనను కోరికగలిగి యుండుట) కర్తృత్వమని తలచిరి.

మరికొందరు సృష్ట్యనుకూలజ్ఞానమునకు యాశ్రయమగుటయే కర్తృత్వమనిరి.

కార్యానుకూలమైన సృష్టింప దగిన వస్తువిషయకమగు యాలోచనా రూపమైన జ్ఞానముగలిగియుండుట యని కొందరి యభిప్రాయము

౨. ఈశ్వర సర్వజ్ఞత్వ వాదము.

జీవునికివలె యాతఃకరణము లేకపోవుట వలన యాశ్వరునికి జ్ఞాతృత్వము కుదురదుగావున జగత్కర్తృత్వముచే సిద్ధించిన సార్వజ్ఞము యెట్లుకుదురునను శంకకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

భారతీతీర్థులు, సర్వవస్తువిషయకమగు ధీవాసనలతో గూడుకొనిన యజ్ఞానముసాధిగాగలవాడీశ్వరుడు. అందువలన సకలజీవుల ధీవాసనలకు సాక్షిగానుండుటవలన యీశ్వరునకు సర్వజ్ఞత్వమును జెప్పిరి.

ప్రకటార్థకారులు మొదలగు నా రంతఃకరణావృత్తిచే జీవునకు జ్ఞాతృత్వము; వలె సత్ప్రపథానమై చైతన్య ప్రతిబింబమును గ్రహింపగల మాయావరణచే మూడుకాలములందలి సమస్తపదార్థములను తెలిసికొనెడి జ్ఞానాశ్రయమగుటవలన సర్వజ్ఞత్వమును జెప్పిరి.

తత్త్వశుద్ధికారులు సృష్టింపదగిన వస్తువిషయకమగు యాలోచనరూపమైన త్రైకాలిక వస్తువిషయమగు బుద్ధిగలిగి యుండుట సర్వజ్ఞత్వమనిరి.

కౌముదీ కారులు ఆత్మస్వరూప జ్ఞానముచే తనయందధన్తమగు సర్వప్రపంచమును ప్రకాశింపజేయుటవలన సర్వజ్ఞత్వమును జెప్పిరి.

కొందరు సర్వావభాసక జ్ఞానస్వరూపముగలిగి యుండుటే సర్వజ్ఞత్వమనిరి.

వాచస్పతి మిశ్రులుప్రపంచమునావరించిన తనజ్ఞానము విషయమై యీశ్వరునికిగల కర్తృత్వమే సర్వజ్ఞత్వమనిరి.

2 జీవాల్పత్వ వాదము

ఈశ్వరు డంతఃకరణవృత్త్యపేక్ష లేకుండ తనస్వరూప కాంతిచేతనే యెట్లు సర్వవిషయములను ప్రకాశింపజేయు

చున్నాడో యట్లే జీవుడున్ను స్వప్రకాశముచేతనే విషయముల నేలభాసింపజేయడను శంకకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

బ్రహ్మ సర్వోపాదానమగుటవలన తనచే సృజింపబడిన సర్వవిషయములను ప్రకాశింపజేయుచున్నది. జీవుడవిద్యోపాధికుండగుట సర్వవ్యాపకుడయ్యి యుపాదానకారణము కానందున నన్ని విషయములతో సంబంధముగలవాడు కాదు. కాని యంతఃకరణసంబంధముగలిగి వృత్తిద్వారా విషయమును ప్రకాశింపజేయును. కావున జీవునకు విషయసంబంధము సిద్ధించుటకు వృత్తియవసరము. జీవుడంతఃకరణోపాధికుడగుటవలన పరిచ్ఛిన్నుడై యంతఃకరణ సంబంధము లేక విషయమును ప్రకాశింప జేయలేడు. వృత్తిమూలమున తనతో కలసికొనిన విషయముచే కప్పబడిన బ్రహ్మచైతన్యముతో నభేదము సిద్ధించినదగుచుండగా నా విషయమును ప్రకాశింప జేయుచున్నాడు. కావున జీవునకు వృత్త్యపేక్ష గలదు. జీవుడు ఘటాది విషయములందలి యజ్ఞానావరణమును తొలగించుటకు వృత్తిని సాధనముగా స్వీకరించుచున్నాడు. ఈప్రకారము మూడు విధములుగా వివరణకారులు చెప్పిరి.

౧ సంబంధ వాదము

సర్వగతుడగు జీవునకు వృత్త్యధీనమగు సంబంధమెట్టిది? అని విచారింపబడుచున్నది.

కొందరు విషయవిషయభావనే సంబంధమనిరి. (విషయములు బాహ్యపదార్థములు. వానిని తెలిసికొనుచువిషయ)

మరికొందరు నిషయవిషయభావము సంబంధముగాదు. ఎందునలనననా అనుమానాదులందు వృత్తిప్రసరింపక పోయినను బాహ్యమైన వహ్యవిదులుండుటవలన వృత్తిప్రసారకల్పనము వర్ధిల్లము. కాని జీవునితో తాదాత్మ్యమును బొందిన మనోవృత్తికి విషయములతో గల సంబంధము పరంపరగా జీవునకు సంబంధించుచున్నది. అదియే చిదుపరాగమని చెప్పబడుచున్నది.

ప్రమాతృ సంబంధ మున్నప్పుడే సుఖదుఃఖాదులు గోచరించుటవలన, ప్రమాత నావరించిన మనోవృత్తికి విషయములతో సంబంధము గలసిందగుచుండ వృత్తితోగూడుకొనిన జీవునకు సయోగజ సయోగము గలదు. అదియే చిదుపరాగ మని కొందరి మతము.

అంతఃకరణచే యావరింపబడిన జీవుడు విషయములను ప్రకాశింపజేయువాడు. అట్టిజీవునకు విషయమందున్న చైతన్యముతోటి తాదాత్మ్య మేది కలదో అదియే చిత్సంబంధమని చెప్పబడుచున్నదని మరికొందరి మతము.

౯ అభేదాభివ్యక్తి వాదము

అభేదాభివ్యక్తి యెట్టిది? అను శంకకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది. చైతన్యమందలి నీటికిని పొలములందలి

నీటికిని కాలునద్యారా యేకత్వమువలె విషయముతోకూడు
కొనినటువంటిన్నీ, అంతః కరణమున ప్రతిబింబించినటువంటి
చైతన్యములకు వృత్తిద్వారా యేకత్వము గలిగించుటయే
యథేదాభివ్యక్తి యని చెప్పబడుచున్నది. బింబస్థానీయమైన
విషయావచ్చిన్న చైతన్యమునకు జీవచైతన్యముతో యేకీ
భావ ముథేదాభివ్యక్తి యని మతాంతరము.

౧౦ ఆవరణాభిభవ వాదము

ఆవరణలిరస్కృతి యననేమియో చెప్పబడుచున్నది.
ఆవరణాభిభవ మనగా యజ్ఞాన నాశమని చెప్పిన ఘటాజ్ఞాన
నాశమందు మోక్షము గలుగవలయును. కనున చైతన్యము
నావరించిన మూలానమునందు విషయములచే విభజింప
బడిన ప్రదేశమునందు, నిలుగురు పురుగు ప్రకాశముచే
దటమైన చీకటిలో ఒక భాగమునందలి చీకటి తిరస్కరింపబడి
నట్లు జ్ఞానముచే నొక భాగమునందలి యజ్ఞానము తొలగుట
యావరణాభిభవ మని కొంద రనిరి.

అజ్ఞానమునందొక భాగము నశించినదగుచుండగా
నా యజ్ఞాన విషయమునొకమారు తెలిసికొనిన పిమ్మట మరి
మొక సమయమునందావరణములేక పోవలసివచ్చునుగనుకను
క్రియారహితమైన యజ్ఞానమునకు వేష్టనము (చుట్టుకొనుట)
కాని అసంరణము (తొలగుట) గాని కుదురదు గావునను, అభి
భవమన నాయావిషయాకారమునొందిన వృత్తితోకూడుకొనిన
విషయముచే విభజింపబడిన చైతన్యము నావరింపక యుండుట
యని కొందరి యభిప్రాయము.

మూలాజ్ఞానము శుద్ధ బ్రహ్మ నావరించి యుండును.
మూలాజ్ఞానమున కొక యవస్థా రూపమై, విషయ విభిన్న
మైన చైతన్యము నావరించిన వేరొక యజ్ఞాన మున్నదనియు,
దాని నాశమే యభిభవ మనియు కొందరి మతము.

ఒక జ్ఞానముచే నజ్ఞానముపోయినదగుచుండగా నితర
యజ్ఞానములకు వైయర్థ్యము వచ్చును. కాన జ్ఞాననివర్త్యము
లగు యజ్ఞానము అనేకము లని కొందరు స్వీకరించిరి.

౧౧ అవస్థాజ్ఞాన సాదిత్వానాదిత్వ వాదము

అనేక రూపములు గల యవస్థాజ్ఞానము గూడ
మూలాజ్ఞానమువలె యనాదియని కొందరి మతము.

వ్యవహారికమైన జీవజగత్తుల నావరించి స్వప్నకాల
మందలి జగజ్జీవులను కల్పించు నిద్రగూడ నజ్ఞానముయొక్క
యొకానొకదశయే (అవస్థయే). నిద్రలో నేనేమియు నెరుగనను
యనుభవము నొకానొకప్పుడు గలుగునదిగా ఎట్లు సాదియో
అట్లే యజ్ఞానావస్థాస్థితి గూడ సాదియే. అనాదిపక్షము
స్వీకరించిన ఘట విషయమున ముందు గల్గిన జ్ఞానముచే
నాఘటవిషయకమగు నజ్ఞానము నశించిన దగుచుండగా
మరల ఆవరణము కుదురదు. కావున న్యాయశాస్త్రమర్యాద
ననుపరించి యొకజ్ఞానముచే నొకయజ్ఞానము పోగొట్టబడునని
కొందరి మతము.

అజ్ఞానములు ఘటాదివిషయములను క్రమముగా
నావరించునుగాని యొక్కమాదుగ నావరించవు. కావున

నెప్పుడేయజ్ఞానమావరించునో అజ్ఞానముచే నాయజ్ఞానమే
నశించును.

అజ్ఞానావరణము లన్నియు విషయము నావరించి
యెల్లప్పుడునుండును. జ్ఞానముచే నొకయావరణము నశించగా
నన్నియు నశించునని కొందరి యభిప్రాయమై యున్నది.

౧౨ ధారావాహిక ద్వితీయాది జ్ఞాన వైఫల్య వాదము

పైవాదము (జ్ఞానముచే నొక యావరణ నశించగా
నితరావరణములు తిరస్కృతములగును) ననుసరించి మొదటి
జ్ఞానము చేతనే సర్వావరణ తిరస్కృతి గలుగుచుండగా
తదనంతర జ్ఞానములకవసరముండదు. కావున ధారావాహిక
ద్వితీయజ్ఞానము విఫలమని శంక రాగా చెప్పబడుచున్నది.

ప్రథమజ్ఞానముచే తిరస్కృతమైన అజ్ఞానము దీపమును
తొలగించగనే మరల చీకటి యావరించినట్లావరించును.
కావున దీపానంతరము వేరొక దీపముచేతనువలె జ్ఞానాంతర
ముచే నజ్ఞానమావరింపదు. జ్ఞానపరంపరచే నజ్ఞాన మావరిం
పదు గనుక ధారావాహిక జ్ఞానము విఫలము గాదు.

అజ్ఞానము అజ్ఞానకాలిక విషయముల వావరించును,
జ్ఞానములు వానికాలమందలి విషయగతమగు నజ్ఞానమును
బోగొట్టుచున్నవి. కావున ధారావాహిక జ్ఞానము సఫలమే
నని కొందరి యభిప్రాయము.

మరికొందరు ప్రథమజ్ఞానముచే ఘటాదివిషయకమైన
యజ్ఞానమును, ద్వితీయాదీ జ్ఞానములచే దేశకాలాదులతో

గూడుకొనిన ఘటాద్భజానములు నశించును. కావున జ్ఞాన
వరంవర నిస్ఫలము గాదు.

౧౩. పరోక్షజ్ఞాన మజ్ఞానమును నివర్తించునా? నివర్తించదా?

పరోక్షవృత్తి బహిర్గతము కానందున దానివలన విషయ
గత మగు యజ్ఞాన తిరస్కృతి కుదుర దను శంక విచారింప
బడుచున్నది.

విషయగతమగు యజ్ఞానము రెండు విధములు

1. విషయగతము 2. పురుషగతము. అనగా విష
యము నాశ్రయించిన యజ్ఞానము, పురుషుని నాశ్రయించిన
యజ్ఞానము. ఇందు మొదటిది విక్షేపశక్తి కార్యముచే
నూహింపదగినది. రెండవది సాక్షి సిద్ధము. ఇందు పరోక్ష
జ్ఞానముచే విషయగతమగు యజ్ఞానముకన్న సాక్షి సిద్ధమగు
జ్ఞానము పన్నిహిత మగుటవలన నాశ్రయింబు. శాస్త్రశ్రవ
ణముచేయగనే తనకు శ్రవణము చేసిన విషయగతమగు నజ్ఞా
నము నశించును.

పురుషాశ్రితమగు నజ్ఞానమే దూరమునందున్న విషయ
మున కావరణ విక్షేపకారణము. అందువలన పరోక్షజ్ఞాన
ముచే నావరణాంశ నశించునని కొందరు చెప్పిరి.

మరికొందరు, అజ్ఞానము విషయమునే యావరించి
యున్నది. దానినాశ మపరోక్షజ్ఞానముచే నగు ననిరి.

సుఖ దుఃఖాది జ్ఞానమున (వృత్తి) కజ్ఞాన నివర్తకత్వము లేదు. సుఖదుఃఖాదిజ్ఞానము సాక్షి ప్రకాశత్రీముగాన వృత్తి అజ్ఞాన నివారణయందు దుపయోగింపదు.

౧౮ సాక్షి స్వరూప నిర్ణయ వాదము

సాక్షియెవరు? అను ప్రశ్నకు కూటస్థ దీపమునందు సూల సూక్ష్మ శరీరముల కాధారమగు కూటస్థ చైతన్యమే సాక్షియని చెప్పబడినది. ఏలనన దేహద్వయమున కాధారమై, వికార రహితమై చూచుచుండుట వలన సాక్షి యని కూటస్థ చైతన్యమే చెప్పబడినది.

కూటస్థ దీపమునందు చెప్పబడిన సాక్షి జీవకోటిలోని వాడా? ఈశ్వరకోటిలోని వాడా? అని సంశయము రాగా నాటక దీపమందు, సాక్షి జీవుడు గాని, యీశ్వరుడు గాని గానియు, నిర్గుణుడుగను, యొక్కడుగను జెప్పబడు శుద్ధ బ్రహ్మయే నని తత్త్వదీపమందు గూడ నిర్ణయింప బడినది.

తత్త్వ శుద్ధియందు 'ఇదం రజతం' అను భ్రమస్థలమున నిదమానిర్దిష్ట మగు యర్థము శుక్తి కోటికి జెందినను, ఇదమం శము ప్రతిభాన వలన రజతకోటిని జెంది రజతముకన్న భిన్నముగ లేదో అట్లే బ్రహ్మకోటికి జెందిన సాక్షి ప్రతిభానవలన జీవకోటికి జెందినాడని చెప్పబడినది.

తత్త్వ కౌముది యందు 'ఏకో దేవః' అను శ్రుతి ననుసరించి పరమేశ్వరునికే జీవునియొక్క ప్రవృత్తి నివృత్తుల

నంగీకరించుచు యుదాసీనుడుగా నుండు రూపభేదము సాక్షి యని చెప్పబడినది. కొంద రవిద్యోపాధికు డగు జీవుడే సాక్షి యనియు, మరికొంద రంతఃకరణోపాధికు డగు జీవుడే సాక్షి యనిరి.

౧౫ అవిద్యాదుల కావృతానావృత సాక్షి చైతన్య ప్రకాశశ్రేణి వాదము

పైప్రకరణమున జెప్పబడిన సాక్షిచైతన్యము తన్నావ రించియుండు యవిద్య నెట్లుప్రకాశింపజేయు నను శంకకు సమాధానము జెప్పబడుచున్నది.

రాహువుచే నావరింపబడిన చంద్రుడు రాహువు నెట్లు ప్రకాశింపజేయుచున్నాడో, అట్లే సాక్షిస్మారకమగు నవిద్యను స్వప్రకాశముచే ప్రకాశింప జేయునాడె.

కొందరు సాక్షిచే ప్రకాశింపజేయ దగిన యవిద్యా హంకారాదులం దావరణ కార్యము లగు సందేహాదులు గాన్నింపక పోవుటవలన సాక్షిచైతన్యముకంటె వేరైన చైతన్యమునం దవిద్య యావరణమును గలిగించుచున్న దనిరి.

సాక్షియం దావరణ నంగీకరింపనిచో సాక్షిసంబంధ మగు ఆనందరూపముగూడ యెల్లప్పుడు ప్రకాశింప వలయును గదా యని యాశంక రాగా ఆనందరూప మెప్పుడును ప్రకాశించుచున్నది. కనుకనే యాత్మ పరమ ప్రేమకు స్థానమై యున్నది.

లోకానుభవమున నా కానందము లేదు. ఆనందము ప్రకాశించుట లేదని గన్పించుటవలన ఆనంద విషయమున సాక్షి కవిద్యావరణము గల దని కొందరి యభిప్రాయము.

౧౬ అహంకారాది స్మృతిసిద్ధార్థ సంస్కారాధాన వాదము

సాక్షి భాస్యములగు నహంకారాదులు సూక్ష్మరూపమున సంస్కారములుగా జానమునందుండును. కావున నిత్యమైన సాక్షితో సంస్కార సంబంధము కుదురదను శంకకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

ఏవృత్తితో కూడుకొనిన సాక్షియం జేది ప్రకాశించుచున్నదో ఆవృత్తి యావిషయమగు సంస్కారము గలిగించునను నియమమువలన నహంకారాదులకు తద్విషయ మగు వృత్తి లేనిచో ఘోషాది విషయాంతర ప్రత్యక్షమగు వృత్తితో కూడుకొనిన సాక్షిచే ప్రకాశింప జేయదగిన దగుటవలన నట్టివృత్తిచే యుంచబడిన సంస్కారము గలదగుట సాక్షికహంకారాద్యనుసంధానము కుదురుననియు, అట్లు కానిచో వృత్తి ప్రత్యక్షమునకు వృత్త్యంతరసాపేక్ష యున్న వృత్త్యనవస్థాదోషము వచ్చునని కొంద రనిరి.

ఒక విషయాకారమైన వృత్తిచే విషయాంతర సంస్కారము గలిగిన విషయ వ్యవస్థ లేకపోవును. కావున యేవస్తు విషయక వృత్తిచే నావస్తువే ప్రత్యక్షమగునను నియమమును స్వీకరించవలెను. అహంకారాదులందు తదాకారవృత్తి లేక పోయినప్పటికి వానిని ప్రకాశింపజేయు సాక్షి వానిచే యావరింపబడి యుండుటవలన ననిత్యమైన యా యావరణచే

నహంకారంబి నిను నుక నృత్తి సంస్కారము సాక్షియందు
కుదురును.

అను నహంకార నృత్తిని నినిబ్యానృత్తిని చాత్రయించి
సాక్షికి స్మృత్యుక్తులు కుదురునని కొంగరమంత్రి ప్రాచురము.

కొందరు 'నేను' అను నృత్తి గుణసాననాదికమువలె
మూననిక ప్రదాన గాని జ్ఞానము కాదు. కల్పిత ప్రమాణ సిద్ధ
భూతులు బొందునని సాక్షియందు సంస్కారాదులు కుదురు
నని.

కుంగరమంత్రి 'అను' అను నృత్తి ప్రదానము జ్ఞానమే.
ప్రమాణ జన్య మైన దగుటవలన. అందువలన నహంకారా
ద్యనుసంధానము దోషము గాదు. ప్రదానన నస్తుప్రమాణ
సిద్ధమై పురుష యత్నాధీనము. అహ నూకారనృత్తి మనో
రూపమున ప్రమాణలభ్యమగుట వలనను, వస్తుత్పత్తి మగుట
వలనను. ఈ ప్రకారము బాహ్యవిషయముల యవరోక్ష
వృత్తిచే నానందనాశము సిద్ధమైనది. దీనికి ఇదం రజత మను
స్థలమున పట్టకసోపుట గానంగిని చెప్పబడుచున్నది.

కొందరు 'ఇదం' అను వృత్తిచే ఇదమంశగతమగు
నజ్జానము పోయినను శుక్తిగతమగు యజ్జాన మట్లే కుండుట
వలన రజతాభ్యాస కుదురు నని.

శుక్తియందు తోచిన రజతమునకు ఇదమంశాజ్ఞానమే
యసాదాన భంగము. (ఏది లేని దావస్తువు సిద్ధింపదో
యది యసాదాన కారణము.) 'ఇదం' అను వృత్తిచే నానంద

శాంత నరసింహము విష్ణువారణంబున్న యొక్క ముగిసినవలన రజత భ్రమ కలుగించుచున్నదని కొందరి మతము.

కొంతరు రజత జ్ఞానముకన్న పేరైన ఇద మాతాకారవృత్తి లేదనియు, మిగిలిన దానివలన మిగిలిన భృత్యుని అనుసరి అభార రహితమని కవితార్కిక చక్రవర్తిమతము.

అధిమాన జ్ఞానము యభ్యాస కారణ మగుటవలన రజతాభ్యాస కారణము ఇదమాతాకారవృత్తి యొక్క-టిదే. ఆరోపిత మైన రజతము సాక్షిచే ప్రకాశించ జేయ దగిన దని కొందరి యభిప్రాయము.

రెండు జ్ఞానముల నంగీకరించినపుడు రజతాభ్యాసకు కారణ మైన ఇదవృత్తి నొనరించి రెండవది ఇద మధ్యస్థ రజతముల రెంటిని తాదాత్మ్యముచే తెలిసికొనునది.

అభ్యాసకు పూర్వముందు గలిగిన ఇదమాతాకారమైన వృత్తి మానసిక మైనది. రజతాకారవృత్తి ఇదమాతాకార వృత్తి తో కూడుకొనిన చైతన్యముందున్న యవిద్యా పరిణామ రూప మగుటవలన నవిద్యావృత్తి.

౧౭ అవరోక్షానుభూతికొలకు నృత్తినిర్గమ వాదము

బయలు వెడలని వృత్తితోకూడుకొనిన సాక్షిచైతన్యము చేతనే సకల విషయ ప్రకాశము కుదురు చుండగా నృత్తి నిర్గమ మనవసర మని శంక రాగా చెప్పుబడుచున్నది.

అపరోక్షమునందు (ప్రత్యక్షము) విషయాధిష్ఠానమగు
చైతన్యాభి వ్యక్తికొరకు వృత్తినిర్గమ మంగీకరింప బడినది.
పరోక్ష స్థలమునందు (అనుమానము) వృత్తి బయలువెడలు
టకు విషయము ప్రత్యక్షముగ లేదు. కావున బయలువెడలని
వృత్తితో కూడుకొనిన చైతన్యమే విషయముల ప్రకాశింప
జేయుచున్నదని కొందరి యభిమతము.

అహంకారాదులు చైతన్యముతో సంబంధముగల
వయియే ప్రత్యక్షముగ కనబడు చుండుటవలన ఘటాది ప్రత్య
క్షమునకుగూడ వృత్తినిర్గమము స్వీకరింపబడు చున్నది.

ప్రత్యక్షమైన గంధము మొదలగు పానియందలి
స్పష్టత వృత్తిచే ప్రకటితమైన చైతన్యముతోటి తాదాత్మ్యము
(ఏకీభావము)చే నగుచున్నది. అట్లే స్పష్టముగా గోచరించు
టకు వృత్తి నిర్గమ మంగీకరింపవలెనని కొందరి మతము.

ఇంతవరకు విషయముయొక్క యావరణ తిరస్కృతి
యే స్పష్టత యని తేలినది. అట్టి స్పష్టత బహిర్గతము కాని
వృత్తి చేతనే సిద్ధించుచుండగా వృత్తినిర్గమముయొక్క యావ
శ్యకత యేమి? అని శంకరాగా చెప్పబడుచున్నది.

వృత్తి నిర్గమము నంగీకరింపనిచో జ్ఞానములకు
గల విరోధము నిరూపింప శక్యముగాదు. కావున యారెంటికిని
విరోధము నిర్వహింపబడదు. ఏయజ్ఞానము యేపురుషుని
గూర్చి యున్నదో అనుదానిచే ప్రయోజనము చెప్పబడిన
దనిన పరోక్షజ్ఞానముచే గూడ విషయగతమగు యజ్ఞానము

నశింపవలసినదానిని. వృత్తినిర్గమన మంగీకరించిన యేయజ్ఞాన
మేపురుషునిగూర్చి దేవీవిషయము నావరించుచున్నదో అది
యా పురుషుని సంబంధముగని యజ్ఞానాశ్రయ చైతన్యముతో
కలసి యుండును గనుక యాత్మ లాభజ్ఞానముచే తిరస్కరింప
బడును గాన వృత్తినిర్గమము స్వీకరింపదగినది.

విషయగతముగు నజ్ఞానము దానితో సమానాధారము
గల జ్ఞానముచే నివర్తించునన వృత్తినిర్గమమే చెప్పిపట్లగును.
శాహస్రముగు చీకటి సమానాధారముగల దీపముచే నశింప
జేయబడుట సర్వానుభవనిదము. కనుక విషయగతాజ్ఞానాభి
భవమునకు వృత్తినిర్గమన మవసరము.

విషయగతాజ్ఞానావరణమును తొలగించుటకు వృత్తి
నిర్గమన మవసరము లేదనియు, తన్మత చైతన్యముతోటి
సంబంధమునకు వృత్తినిర్గమన మవసరమని కొందరి మతము.

ఈ ప్రకారము ప్రత్యగ్రహాత్మ భేదమునందు సర్వ
వేదాంతవాక్యములకు తాత్పర్యము నిర్ణయించుటవలన జీవ
బ్రహ్మైక్యము సిద్ధించుచున్నది.

ద్వితీయ స్తబకము

౧ శ్రుతి ప్రత్యక్ష ప్రమాణ ప్రాబల్య దౌర్బల్య వాదము

పూర్వ స్తబకమునందు వేదాంతముల కన్నిటి కద్వైత బ్రహ్మయందు సమన్వయము నిరూపించి దానిని దృఢపరచుటకు నితర ప్రమాణములతో విరోధమును త్రోసిపుచ్చదలచి ప్రపంచమందున్న సత్త్వము ప్రత్యక్షమునకు విరుద్ధముగ నున్నందున వేదాంతముల కట్టిబ్రహ్మయందు సమన్వయ మెట్లని శంకరాగా చెప్పబడుచున్నది.

తత్త్వ శుద్ధి కాటలు — ప్ర త్య క్ష ము గా గన్నడు ఘటాదులను, వాని సత్త్వమును గ్రహించిన యెడల విరోధము వచ్చును. కాని ఘటాదులను గాక వాని కాధార మగు కేవల సత్త్వమునే గ్రహించిన విరోధములేదు. భ్రమ స్థలమున యేవిధముగ నింద్రియము లధిష్ఠానము నే గ్రహించినను, భ్రాంతివలన నితరవస్తువు గోచరమగునో యట్లే యింద్రియములు సత్త్వమునే గ్రహించును గాని ఘటాది ప్రపంచము ప్రాతిభాసికముగా గోచరించును. కావున ప్రత్యక్షముతో విరోధములేదు.

న్యాయ సుధయందు ఘటాది ప్రపంచము ప్రత్యక్షముగ తెలియబడినను విరోధములేదు. ఏలనన ఘటస్పన్ పటస్పన్ ఇత్యాది వాక్యములందు గల సద్బుద్ధి కధిష్ఠానమగు బ్రహ్మసత్తయే విషయమగుటవలన విరోధము లేదని చెప్పబడినది.

సంతేష శారీరకమునందు— ప్రత్యక్షము (ఇంద్రియములు) ఘటాద్యధ్యస్త విషయములతో కూడుకొనిన సత్వమును గ్రహించినందున సత్వముయొక్క తత్త్వమును చెప్పటకు సమర్థమైనది గాదు. (బాహ్యవిషయముల గ్రహించిన దగుటవలన.) అందువలన సత్వతత్త్వము శ్రుతిప్రమాణముచే తెలియదగినది. కావున శ్రుతిప్రత్యక్షములకు విరోధము లేదు.

కొందరు ప్రత్యక్షము వ్యవహారకాలమున గోచరించుదానినే గ్రహించును. అందుచే ప్రత్యక్షముచే తెలియదగిన సత్వము ఘటపటాది జాతిరూప సత్వముగాని త్రికాలాబాధ్యమగు సత్వముగాదు. వ్యవహారిక మందలి జాతిరూపసత్వము మిథ్యరూప మగుటవలన శ్రుతిప్రమాణముతో విరోధము లేదనిరి.

సత్వము రెండు విధములు. బ్రహ్మజ్ఞానము గలుగువరకు బాధింపబడకుండుట యొకటి. ఎప్పుడును బాధింపబడకుండుట రెండవది. ఇందు ప్రత్యక్షముచే జ్ఞానపర్యంతము బాధింపబడని సత్వమును గ్రహించినను త్రికాలాబాధ్యమగు సత్వము శ్రుతి ప్రమాణముచేతనే తెలియ దగినదగుటవలన రెంటికిని విరోధములేదు. శ్రుతి ప్రత్యక్షములకు విరోధమున్నను సంశయాది దోషములతో కూడుకొనిన దగుటవలన ముందుగా ప్రవర్తించినదయ్యి తదనంతరమైన నిర్దుష్టమగు శ్రుతి ప్రమాణముచే బాధింపబడునని వేరొకమతము.

భామతీకారులు తాత్పర్యముగల శ్రుతిగూడ ప్రబల ప్రమాణమనిరి.

వివరణవార్తికకారులు శ్రుతియే ప్రబలప్రమాణ మనిరి.

౨ శ్రుతిప్రత్యక్షోప జీవోపజీవక భావవిరోధ నిరాస వాదము

వర్ణపదాదుల చూపమైన దాగమము. కావున వర్ణాదులచే జీవింపజేయబడినది. అట్టి వర్ణాది ప్రత్యక్షమే యద్వితీయ బ్రహ్మజ్ఞాన హేతు వగుటవలన ప్రత్యక్షముకంటె యాగమమెట్లు ప్రబలమైనది? ఉపజీవకము లేనప్పుడు పజీవ్యముగూడ లేకుండపోవునుగదా యని శంక రాగా చెప్పబడుచున్నది.

అర్థమును బోధించు సామర్థ్యములేని వాక్యముల్ల శబ్దముచేనగు యధార్థ జ్ఞానముగలుగదు గాన వాక్యమునకు యోగ్యత అవసరమైయున్నది. అట్టి యోగ్యత యవసరమైనను, వ్యావహారిక సత్యమగుట వలనను, ప్రయోజనకారియగుటవలనను యుపజీవ్య విరోధములేదు. 'నేహ నానా' యను శ్రుతిచే జగత్తుయొక్క పారమార్థికసత్యా నిషేధింపబడినది గాని వ్యావహారిక సత్యము నిషేధింపబడనందున వర్ణపదాదుల నాశశంక కవకాశము లేనందున యుపజీవ్య విరోధము లేదు.

కొందరు బ్రహ్మయందు పారమార్థిక సత్యను జగత్తునందు వ్యావహారిక సత్యను, శుక్తి రజతాదులందు ప్రాతిభాసిక సత్యను నంగీకరింపలేదు. ఆధారమగు బ్రహ్మసత్య ననుసరించియే ప్రపంచమునందును, శుక్తిరజతాదులందును సత్య కుదురును గాన సత్తాభాసకల్పనము వ్యర్థము. ఈ విధముగ ప్రపంచసత్య నిషేధింపబడినను విరోధము లేదు.

ఈ ప్రకారముగా బ్రహ్మయందలి పారమార్థిక సత్యకన్న వేరగు సత్తాభాస నంగీకరింపక పోయిన దూరము

దున్న యథాగతి పడతమున నెచ్చి పడత భుజి నెట్లంగీకరించుచు
చున్నదని శంక రాగా దూరమందున్న పడతము ప్రత్యక్షము
గాదు గావున శుక్తిమందిసి అశోచిత రజతాభాసముని చెప్పబడి
నది. దీనినిబట్టి దూరమందున్న వస్తుభూత కలిశినపుడు విర్వ
చింప వీలుగాని విషయ ముత్పన్నమగునను నియమము
చెప్పబడినది.

3 ప్రతిబింబమునకు బింబముతో నభేద భేదములనుబట్టి సత్యత్వ మిథ్యాత్వ వాదము

ముఖప్రతిబింబ భ్రమస్థలమున ముఖమునకు సన్నికర్ష
(సమీపసంబంధము) లేనందున అద్వమునందు బింబభూత
ముఖముకంటె నేరైన ముఖము గోచరించుచున్నది. అనగా
బింబాతిరిక్త మగు ప్రతిబింబముగాన మిథ్యాయావమైనది.
అట్లే బ్రహ్మప్రతిబింబమును జీవుడును బ్రహ్మభిన్నమైన మిథ్యా
యావం బగుటవలన ముక్తిబొందగలుగుట యసంగత మగు
నని యాశంకించి సమాధానము చెప్పబడు చున్నది.

వివరణ మతానుసారులు పై జెప్పిన యాశంక
యద్వమునం దధ్యాస యుండిన బొసగును. కాని యట్లు లేదు.
ముఖమున కద్వమునం దడ్డగిరిప బడి మరలిన దృష్టికే సమీ
పమునం దుండుటవలన. కాని నాముఖ శుద్ధిమునందు ప్రకా
శించు చున్నదిగాని యద్వమునందు ముఖములేదను యసూధ
వమువలన ముఖ శుద్ధిమునం దుండుట ఆశనునది భ్రమ యని
చెప్పిరి.

బింబ ముఖముకంటె భిన్నముగాను, బింబముఖముతో తుల్యముగాను ప్రకాశమున్న వారలచే చూడబడు అద్దమందలి ప్రతిబింబము బింబముఖముకన్న వేరైన దగుటవలన మిథ్యా రూపమైనదే. రజతముకన్న శుక్తి (ముత్తైపుచిప్ప) యందు దోచిన రజతమువలె అద్దమునందలి నాముఖమును ప్రతిబింబమునందలి బింబవ్యవహారము గాణము (కల్పితము) కావున ప్రతిబింబము మిథ్యా రూపమైనదని యద్వైత విద్యాకారుల మతము.

ఇందు జీవత్రయ మంగీకరింప బడుటవలన ప్రతిబింబ జీవుడు మిథ్యా రూపుడైనను అవచ్చిన్న జీవుడు సత్యమైన వాడగుట ముక్తి బొందగలుగుట కుదురును.

అద్దము యెదుట గాన్పించు చుండుటవలన యుపాదా నాజ్ఞానము నశించుటవలన ప్రతిబింబభ్రమ (అధ్యాస) యెట్లు? అని యాశంకించి యద్దము యెదుట గాన్పించినందున నద్ద విషయక మగు నజ్ఞానము నశించినచు బింబ మగు ముఖము సమీపమం దుండుటవలన విక్షేపాంశ నశించినందున విక్షేప శక్తితో కూడుకొనిన జ్ఞానమే ప్రతిబింబమున కుపాదాన కారణమని కొందరి మతము. విక్షేప శక్తితో కూడుకొనిన యజ్ఞానము ప్రతిబింబోపాదానముగాదు. ముందుగా నద్దము కన్పించుటవలన, పిమ్మట బింబసామీప్యమువలన ప్రతిబింబ కము లేకపోవుటచే విక్షేపాంశ నశించినదగుచుండగా ప్రతి బింబము గన్పింపక పోవలసి వచ్చును. కావున విక్షేపశక్తితో కూడుకొనిన మూలాజ్ఞానమే ప్రతిబింబోపాదానము. ఇట్లు

చెప్పిన దోషము సమానమే యనికాదు. ఏలనన బాహ్య విషయవృత్తులకు వానివాని విషయములతో కూడుకొనిన చైతన్యమునందు మూలాజ్ఞానావరణశక్తిని తీరస్కరించినను విక్షేప శక్త్యంతరి నివర్తింపక పోవుట వలన దోష సామ్యము లేదు. అట్లయిన బింబమును తొలగించినప్పటికి బ్రహ్మజ్ఞానము గలుగువరకు యుపాదానకారణ మున్నది. గాన ప్రతి బింబము భాసించవలెనని యాశంకించి బింబ సాన్నిధ్యరహిత మగు నద్దము మూలాజ్ఞానమును నివర్తింపజేయునదైనను స్వవిరుద్ధమగు సజ్జానకార్యమునుగూడ నివర్తింపజేయును.

౪ స్వప్నాధిష్ఠానవాదము

స్వప్నముగూడ యహంకారముచే కప్పబడిన నవస్థారహితమగు శుద్ధ చైతన్యమునందే యారోపింప బడుటవలన మూలాజ్ఞానమే యుపాదానకారణముగాగలది. ఆగన్తుకముగ (సుధ్యయందు) వచ్చిన నిద్రాదులచే జనించుటవలన ప్రాతిభాసికము, బ్రహ్మజ్ఞానముచేతనే బాధింప దగినది. అట్లైన జాగ్రత్తాదులమున గోచరించుటలేదేల? అని ప్రశ్నించుకొని స్వప్నము బ్రహ్మజ్ఞానముచే బాధింపదగినదైనను జాగ్రత్తాదులమున తిరోధానము నొందుచున్నది. నిద్రాది దోషసాన్నిధ్యము లేకపోవుటవలన. కావున జాగ్రత్తాదులమున గాన్నింపదు, అని కొందరి మతము. మరికొందరు మెలకువ రాగానే స్వాప్నిక పదార్థము లన్నియు బాధింప బడుచున్నవను భావ్యమువల్లను జాగ్రత్తనందు స్వప్నము లేనిదగుటవలనను

స్వప్నాధ్యాసకు కేవలగురుదేవో నివర్తకమనిరి. బ్రహ్మజ్ఞానములేనై వేరైన జ్ఞాననివర్తకముగుటవలన ప్రాతిభాసిక మనిరి.

ఉపాదానమున మున్నప్పుడు భ్రమరూపమైన జాగ్రద్జ్ఞానముచే స్వప్నభ్రమ, రజ్జువునుగాని గలిగిన దండమును భ్రమచే స్పృశము బాధింపబడినట్లు బాధింపబడును.

జాగ్రత్తాకాలమున భోగముల కలిగించు కర్మ విరమించిన దగుచుండగా మృత్యువునకు ముగు జగ జీవుల నావరించి మూలాజ్ఞానము యొక్క భవసాధి విశేషముగు నిద్ర స్వప్న ప్రవేశచమునకు యలసానాన కారణమగుచున్నది. గాని మూలాజ్ఞానముగలదే. మరల జాగ్రత్తాకాలమునం దనుభవించ దగిన కర్మ ప్రేరేపించ న్యాయరూప జీవస్వరూప జ్ఞానమువలన స్వప్నాధ్యాసముగు నివాహరూపమైన యజ్ఞానము తొలంగుటవలన స్వప్నము నివృత్తియగు చున్నదని కొందరి మతము.

అహంకారావృత్తిమైనట్టిగాని, శుద్ధమైనట్టిగాని బ్రహ్మయందు స్వప్నాధ్యాస కుదురదు. ఎందువలననగా నహంకారావృత్తిమైన బ్రహ్మయందు దనిన నేను యేనుగును, లేక యేనుగు గలవాడనని ప్రకాశింప వలసివచ్చును. శుద్ధమైన బ్రహ్మయందనిన జీవసంబంధమునకు చక్షురాదీంద్రియవృత్తి యవసరము అని యాశంకించి యన్తఃకరణమునకు బాహ్య స్వాతంత్ర్యము లేకపోయినను (చక్షురాది వృత్త్యపేక్ష లేక ప్రకాశింపుట) దేహములోపల స్వాతంత్ర్య ముండుటవలన, అన్తఃకరణవృత్తి నిద్రాదోషముతో గూడుకొనినదై గోచరించి

నపుడు శుద్ధ చైతన్యమునందు దాని నానరించిన యవిద్యా పరిణామము స్వప్నాధ్యాస యని వివరణోపన్యాస కాగుల మతమై యున్నది. ఇంద్రాక్షరణమునకు జీవునితో సాక్షాత్సంబంధ ముండుటవలన నింద్రియవృత్త్యపేక్ష లేదు.

కొందరు అవిద్యాప్రతిబింబమగు శుద్ధచైతన్యమునందే స్వప్నాధ్యాస యనిరి. శుద్ధచైతన్యము స్వయం ప్రకాశమానముగాన అధ్యాసను చక్షురాదీంద్రియ వృత్త్యపేక్ష లేకయే ప్రకాశింపజేయును.

అహంకారమణో కూడుకొనిన చైతన్యమునందు స్వప్నాధ్యాస యయిన 'నేను ఏచుగు' నను జానము కలుగ వలసి వచ్చును. కాని యహంకారావృతమైన ప్రతిబింబ చైతన్యమునందు గలుగుటవలన పైజెప్పిన దోషమున కవకాశము లేదు.

ఈప్రకారము స్వప్నాధ్యాస కాధారమునందలి మతభేదముల నిరూపించి శుక్తియందు తోచిన రజతమునకు (రజతాధ్యాసకు) గూడ నిట్లే చెప్పిరి.

గీ స్వప్న పదార్థానుభవవాదము

శుక్తి రజతాది స్థలములందు చాక్షుషానుభవము (కంటికి గన్నడుట) ప్రత్యక్షముగ గాని అధిష్ఠానము (అధారము) ద్వారాగాని సమర్థించ వచ్చును. కాని స్వప్నములో గోచరించిన గజాదుల యనుభవము యెట్లు సమర్థించ దగిన

దని యాశంక రాగా విచారింపబడు చున్నది. స్వప్నా వస్థ యందు చక్షు రాదీంద్రియములు యుండవు గావునను, స్వప్నములో నింద్రియకల్పన మంగీకరింపక పోవుటవలనను, చాక్షుషానుభవము భ్రమయే.

దృష్టి సృష్టివాదము (చూచునపుడే బాహ్యవస్తువు కల్పింప బడుచున్నదను వాదము) ననుసరించి చూచుకాలము ననే సృష్టి యనిన దృష్టికి పూర్వము ఘటమునందు ఘటమను పదమున కర్థమగు వస్తువు లేనందున దాని సామీప్య (దగ్గర) సంబంధము లేకపోవుటవలన స్వప్నము నందువలె జాగ్రత్తాలమునను చాక్షుషానుభవము భ్రమయే.

౩ దృష్టి సృష్టి కల్పక వాదము

ఈ దృష్టి సృష్టి వాదమునందు సమస్త జగత్తును కల్పించునది 'యుపాధితో కూడుకొనిన యాత్మయా? ఉపాధితో కూడుకొనని యాత్మయా' అని ప్రశ్నించుకొని మొదటి పక్షమున (నిరుపాధికమగు నాత్మ కల్పకమని యంగీకరించిన) ముక్తుడుగూడ నిరుపాధికు డగుటవలన జగత్కల్పకుడు కావలయును. రెండవ పక్షమున ఉపాధియే సిద్ధించదని యాశంకించి యవిద్యా పరంపర సంగీకరించి కొందరు పూర్వ పూర్వా విద్యచే నావరింపబడిన యాత్మ తరువాతదైన యవిద్యా ప్రపంచమునకు కల్పక మనిరి.

కొంద రవిద్యాదులు స్వయముగా ననాదులు గాన నవిద్యాతిరిక్తమగు యాత్మయే కల్పకమని చెప్పిరి.

కొందరు దృష్టియే ప్రపంచ కల్పక మని దృషికంటె దృశ్యమునకు (కనబడుదానికి) భేదము చెప్పటకు ప్రమాణము లేకపోవుటవలన ననిరి.

దృష్టి సృష్టి వాదమునందు కల్పింబడిన జగత్తు కథ్యాస కారణములు లేకపోవుటవలన భ్రాంతి కల్పితము కానప్పటికిని సదసద్విలక్షణ మగుటవలన జగత్కల్పన మిథ్యారూపమైనదని కొందరి మతము.

2 మిథ్యయైనను వ్యవహారిక సత్కార్యక్రియాకారిత్య వాదము

దృష్టి సృష్టి వాదమునందును, సృష్టి దృష్టి వాదము నందును జగత్తునకు మిథ్యాత్వ మంగీరింప బడుటవలన మిథ్యయగు ప్రపంచమునకు న్యవహారమెట్లుని శంకించి స్వప్న మునందలి పదార్థములు మిథ్య యయినను స్వప్నకాలమున నెట్లు న్యవహారయోగ్యము లగుచున్నవో అట్లే జగత్తునందలి పదార్థములుగూడ నజ్ఞాన ముండునంతవరకు మిథ్యారూప మైనవైనను న్యవహార యోగ్యములగుచున్నవని కొంద రనిరి.

కొందరు స్వప్నమునందు గాంచిన సర్పాదులవల్ల గలిగిన భయము వడకు మొదలగునవి మేల్కొనినపిమ్మటగూడ గనబడుచుండుటవలన వస్తువులకు వాని పనులకు (కార్యములకు) సమానస్థితి యుండవలయు నని నియమము లే దనిరి.

ఇంటిలో భాగమున నున్నవారిచే ఘటాదులను చూడ దగిన ప్రకాశము గల ఇంటిలోని కకస్మాత్తుగా వచ్చిన పురు

మనిచే వారోపింపబడిన చీకటి యా పురుషుని గూర్చి ఘటాదుల నావరించు టాదిగా గల వ్యవహారమునకు యోగ్యమగుచున్నది.

సత్య మనగా వ్యవహార యోగ్య మని కాదు. అట్లైన వ్యవహారము లేని కాలమున ఘటాదు లసత్యములు కావలసి వచ్చును. కావున సత్య మైనను అసత్య మైనను ఆ వస్తువు (వ్యక్తి) ఉండుటయే. మిథ్యాకూప మైన దైనను వ్యవహార యోగ్య మగుటవలన నది కొందరి మతము.

అసత్య మైన పదార్థముగూడ వ్యవహారయోగ్యమైన ఎండమావులలోని నీటిచే^ధ దప్పి పీర్చుకొనుట మొదలగు వ్యవహారము జరుగ వలయు నని యాశంకించి అచ్చట తోయత్వజాతి లేకపోవుటవలన వ్యవహారయోగ్యము కాదని తత్వశుద్ధికారులు చెప్పిరి. ఏల నన— ఎండ మావులయందు తోచిన జలము సంస్కారమువలన నైనది. అన్యథా ఖ్యాతి నంగీకరింపనందున తోయత్వజాతిని తలంపక నీరు కోరినవాడు ప్రవృత్తుడు కాడు గనుక తోయత్వజాతి యున్నది అయినను అధిష్ఠానజ్ఞానముచే జలమునకు శాధ (లేకపోవుట) గలుగుట వలన వ్యవహార యోగ్యము కాలేదు.

౪ మిథ్యాత్వము మిథ్యయైనను ప్రపంచమిథ్యాత్వమునకు హాని లే దను వాదము.

మిథ్యాత్వము మిథ్యయైన జగత్తుకు సత్యత్వము వచ్చును. దానివలన నద్వైతమునకు భంగము వాటిల్లునని

మధ్య నుతానుసాకులు చేసిన యాజ్ఞేపణ గురి యైనది గాదు. ఏలనన జగత్తుతో సమానస్థితిగల మిధ్యాత్వము సత్యత్వమును త్రోసిపుచ్చునని అద్వైత దీపికాకారులు చెప్పిరి.

౯ యోపాధికమగు జీవభేదముచే సుఖదుఃఖాదుల కలయిక (సాంకర్యము) లేకుండుటను నిర్ణయించుట

అచేతనమగు జగత్తు మిధ్యయైనను ముక్తి పొందదగు చేతనులగు జీవులకు మిధ్యాత్వము కుదురదు గావున సుఖదుఃఖాది వైచిత్ర్యముచే భిన్నులగు జీవులచే బ్రహ్మకు సద్వితీయత్వము (రండవ వస్తువు గలిగియుండుట) రాదా యని ప్రశ్నించుకొని సమాధానము చెప్పబడు చున్నది.

బ్రహ్మకు జీవునితో సద్వితీయత్వము రాదు. జీవులకు పరస్పరభేదము లేకపోవుటవలన అట్లైన సుఖ దుఃఖాది వైచిత్ర్య మెట్లు అని ఆశంక రాగా యంతఃకరణభేదముచే సుఖాది వైచిత్ర్యము కొందరు చెప్పిరి.

దీనిపై మరల యుపాధిభేదమున్నను, యుపాధిచే నావరింప బడిన సుఖదుఃఖాదుల క్షాశయులగు జీవుల కభేదము చెప్పుట వలన సుఖదుఃఖాది నిర్ణయ మెట్లని శంక రాగా కొందరు, శ్రుతియందు సుఖ దుఃఖాదు లన్నియు అంతఃకరణ ధర్మములని చెప్పబడుటవలన జీవుడు (ఆత్మ) ఉదాసీను డని జెప్పబడుటవలనను యుపాధియగు యంతఃకరణ భేదముచే సుఖదుఃఖాది వైచిత్ర్యము కుదురు వనిరి.

అట్లైన ననంగాత్మకు (సంబంధములేని ఆత్మకు) నేను సుఖము గలవాడ నను యనుభవ మెట్లని శంకరాగా భయపడ నవసరము లేని త్రాటియందు భయంకర మైన గర్వ తాదాత్మ్యము నారోపించుటచేత ఇది భయంకరముగానున్న దని యెట్లు అభిమానించుచున్నాడో అట్లే యనంగాత్మయందు భోక్తయగు (అనుభవించువాడు) అహంకార తాదాత్మ్యముచే భోక్తృత్వాభిమానము కుదురు ననిరి.

జడమగు యన్తఃకరణమునకు భోక్తృత్వము కుదురదు కావున యన్తఃకారణాదులం దారోపింప బడిన చిదాభాసుడు బంధాదుల కాశ్రయమనియు అన్తఃకరణ భేదముచే సుఖదుఃఖాది భేదముల నిర్ణయమని కొంద రనిరి.

జపాకుసుమ పుష్పసమీపమం దుండుటవల్ల స్ఫటికము నం దెట్టతనమువలె భోక్త యగు నన్తఃకరణ సమీపమం దుండుటవలన శుద్ధమైనయాత్మయందు భోక్తృత్వమారోపింప బడుచున్నది. అందువల్ల బ్రహ్మ యొక్క టీయయ్య యుపాధి భేదమువలన సుఖాది వ్యవస్థ (విభాగము) యని కొంద రనిరి.

ఆశ్రయ భేదమువలన విరుద్ధ ధర్మవిభాగము గలిగినను ఉపాధిభేదముచే శుద్ధబ్రహ్మయందే భేదము చెప్ప వచ్చును. అద్దము మొదలగు వానియందలి ప్రతిబింబము లాశ్రయభేద ముచే వేరువేరుగా గోచరించునట్లని కొందరి యభిప్రాయము.

౧౦ జీవుల కన్యోన్య సుఖదుఃఖాదులచింత లేకుండుటకు
తగిన యుపాధి నిరూపణము

ఈప్రకారము సుఖదుఃఖాది విభాగ నిర్ణయము కుదురు

నని చెప్పి, జీవులకు పరస్పర సుఖదుఃఖాదిచింతన లేకుండుటకు గల యుపాధి యేది యని విచారింపబడుచున్నది.

చేతులు మొదలగు అవయవములును భోగాశ్రయములు గావున వానిభేదముచే గూడ సుఖదుఃఖాది చింతన లేకుండుటకు కారణము కావలెను. కాని అది ఇష్టము కాదు. అట్లైనయెడల కాలియందు గ్రుచ్చుకొనిన ముల్లును తీసివేయుటకు చేయి ప్రవర్తింపగూడదు. హస్తముచే ఛేదించబడినజీవునికి బాధ గోచరించదు గనుక. అనిన అట్లు కాదని చెప్పబడుచున్నది.

హస్తావచ్ఛిన్నమగు (చేతిచే ఛేదించిన) ఆత్మ యా బాధను చింతించక పోయినను అవయవావయవులగు పాద శరీరముల కభేద మగుటవలన పాదమునందు బాధ గలవాడనని శరీరముచే ఛేదించ బడిన ఆత్మకు చింతన గలుగుట వలన హస్తవ్యాపారము గలుగు చున్న దని కొందరు, శరీరభేదము, మనోభేదము ననుసరించియు, అజ్ఞానభేదముచే ననియు, కొందరు చెప్పిరి.

అందువలన జడరూపమైన జగత్తు మిథ్య యగుటవలన జీవులకు బ్రహ్మభేదము చెప్పటవలన వేదాంతము లన్నియును బ్రహ్మయందే సమన్వయ మగుచున్న వని చెప్పడ మైనది.

ప్రతీయ స్తబకము

౧ కర్మలకు విద్యోపయోగ విధమును జెప్పు వాదము

ప్రథమ స్తబకమునందు వేదాంతముల కన్నిటికి నన్ని
తీయ బ్రహ్మముండే తాత్పర్య మనియు, రెండవ స్తబకమున
నవిరోధ నిరూపణము జేసిన అట్టి బ్రహ్మప్రాప్తికి జ్ఞానమే పరమ
సాధనముగాని ఇతరకర్మాదులు గా వని చెప్పిన స్మృతియందు
కర్మచే జనకాదులు ముక్తిబొందినట్లు స్మరింప బడుటవలన
కర్మచేగూడ బ్రహ్మప్రాప్తి గలదని ఆశించి కంఠమునందలి
యాభరణములు మరచిన వానికి సమీపమునందున్నను
తదజ్ఞానమే పోయిన దనుకొనుటకు కారణమైనట్లు నిత్యసిద్ధ
మగు బ్రహ్మ అజ్ఞానవశమున సిద్ధము గానట్లు గోచరించుట
వలన, అజ్ఞాన నాశమే బ్రహ్మప్రాప్తికి హేతువగుటవలన
జ్ఞానమే బ్రహ్మప్రాప్తి కుపకరించునుగాని కర్మగాదు. స్మృతి
వాక్యము కర్మజ్ఞానమునకు పరంపరా సాధనమగుటవలన
విరోధము లేదు.

ఐన కర్మ ఎక్కడ యుపయోగ పడు నని సంశయము
రాగా వాచస్పతిమిత్రులు బ్రహ్మను తెలిసికొనవలె నను ఇచ్చ
(కోరిక) గలుగుట కుపయోగ పడునని, జ్ఞానమున కుపయోగ
పడునని వివరణనుసారులును చెప్పిరి.

౨ ఆశ్రమకర్మలే విద్యోపయోగ మను వాదము

కొందఱు బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమ కర్మలే విద్యోప

యోగములుగాని విధురాదులచే యనుష్ఠింపబడిన కర్మలు గావనిరి.

మరికొందరు కల్పతరువులొ చెప్పబడినట్లు విధురాది కృతకర్మలును జ్ఞాన సాధనములని చెప్పిరి.

నిత్యకర్మల వలన పాపములు పోవునని శ్రుతిచెప్పట వలన పాపముల పోగొట్టుటయే జ్ఞానకారణముగాన నిత్య కర్మలే జ్ఞానసాధనములని కొందరి మతము.

కామ్యాది కర్మలు ఫలాభిసంధుల బట్టి భేదించును. కావున ఫలాపేక్షలేక చేసిన యజ్ఞాదులును జ్ఞానహేతువు లగునని కొంద రనిరి.

3 సన్యాసమునకు విద్యోపయోగ వాదము

సన్యాసము ఎట్లు జ్ఞానమున కుపకరించుచున్నదని ప్రశ్నించుకొని కర్మలచే పోగొట్టబడని పాపముల బోగొట్టుట ద్వారా (చిత్తశుద్ధి గలిగించుట ద్వారా) జ్ఞానోప యోగ మని కొందరి అభిప్రాయము. కొందరు సన్యాసము జ్ఞాన సాధనములగు శ్రవణాదులలో యొకటిగా జెప్పబడుటవలన శ్రవణోప యోగముద్వారా జ్ఞానమున కుపకరించు ననిరి.

విక్షేపములు మనస్సు నిశ్చలముగాకున్న గాని లోపిం పవు. కావున సన్యాసము సర్వవిక్షేపములను త్రోసిపుచ్చుట ద్వారా జ్ఞానోప యోగమని కొంద రనిరి.

సన్యాసమును స్వీకరించుటకు త్రైవర్ణికులకు (బ్రాహ్మణ శూద్రులు వైశ్యులకు) అధికారము గలదని కొందరును, శ్రుతి

యందు బ్రాహ్మణులకే అధికారము కన్పించుటవలన బ్రాహ్మణులకే సన్యాసాధికారమని కొందరును జెప్పిరి.

౪ శ్రవణాధికార వాదము

శ్రవణమునందు సర్వసంగ పరిత్యాగులగుట వలన వ్యాపారాంతర రహితులగు సన్యాసులకే ముఖ్యాధి కారము గలదు. ఇతరులు వ్యాపారాంతర మగునగుటవలన గాణాధికారులే. వారిచే చేయబడిన శ్రవణము జన్మాంతరమున జ్ఞానమును గలుగజేయును.

౫ అముఖ్యాధికారిచే చేయ బడిన శ్రవణము జన్మాంతరీయ జ్ఞానోపయోగమను వాదము

శ్రవణముచేత నగు ఫలము విచారకాలమునందే గలుగును గనుకను, కర్మాదులువలె శ్రవణము అపూర్వమును పుట్టించునది గాదు కావునను శ్రవణము జన్మాంతరమందు జ్ఞానమొనంగు నని చెప్పుట కుదురదు. అపూర్వమును పుట్టించుటకు అంగసంపత్తి యవసరము. శ్రవణమునం దట్టి అంగములు లేవుగావున అపూర్వము పుట్టదు. అందువలన జన్మాంతరమందు ఫలమునిచ్చుట కుదురదని యాశంక రాగా విచారించ బడుచున్నది. అముఖ్యాధికారికి తెలిసికొనవలెనను యిచ్చ గలుగుటకు కారణభూతమైన యజ్ఞాది కర్మలవల్ల గలిగిన యపూర్వమే జ్ఞానపర్యంతము వ్యాపించును. కావున యే యపూర్వమువల్ల గలిగిన వివిదిష (తెలిసికొనవలయు

నను కోరిక) శ్రవణమునందు ప్రవర్తింప జేసినచో నదియే జ్ఞానపర్యంతము వ్యాపించును. అందువలన శ్రవణమున కదృష్టకల్పనము లేకపోయిన దనుదోషము లేదు. అని కొందరి యభిప్రాయము.

బ్రహ్మ జ్ఞానముగలుగు పర్యంతము మరలమరలచేసిన శ్రవణము నిశ్చయ రూపముగ యదృష్టమును పుట్టించును. అందువలన జన్మాంతరమందు జ్ఞానము గలిగించుటలో విరోధము లేదని వివరణాచార్యుల మతమై యున్నది.

కొందరు భక్తితో గూడుకొనినటువంటిన్ని, గురు శుశ్రూషచే బొందబడినటువంటి వేదాంత శ్రవణముచే ఎనుబడి క్రొచ్చుము లాచరించిన ఫలమువచ్చునని స్మృతీయం దుండుటవలన ప్రతిదిన మాచరించిన శ్రవణ మపూర్వద్వారా జన్మాంతరమందు జ్ఞానము గలిగించు ననిరి. ఎట్లని అగ్ని నిమిత్తమైన యాధానమునకు పురుష సంస్కారములందు పరిగణింపబడుటవలన పురుషార్థత్వమెట్లొ అట్లే దృష్టఫలము గల శ్రవణముగూడ ప్రతిదినము చేయవలె నను వాక్యముచే నదృష్టఫలముగూడ గలది.

౬ నిర్గుణ మైన యాత్మకు ఉపాసింప దగియుండుటను

జెప్పు వాదము

విద్యారణ్యులు ఆత్మవిద్యయందు శ్రవణమువలె నిర్గుణోపాసనగూడ యుపకారక మని చెప్పిరి.

౭ బ్రహ్మ సాక్షాత్కార కారణ వాదము

బ్రహ్మ సాక్షాత్కారమునందు సాధనముల గొన్నిటిని జెప్పి ముఖ్యసాధనము నిర్ణయింప బడుచున్నది. బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునకు విధురునకు (భార్యారహితునకు) స్త్రీప్రత్యక్ష విషయమై మరలమరల చేయబడిన స్త్రీసంబాధముగు విచారణ యెట్లు సాధనమో, అట్లే బ్రహ్మవిషయిక జ్ఞానపరంపర సాధన మనిరి.

మరికొందరు బ్రహ్మ సాక్షాత్కారమునకు మనస్సు కారణమనియు, ప్రసంఖ్యానము (జ్ఞానావృత్తి) పరంపరా సాధనమనియు చెప్పిరి.

మరికొందరు మహావాక్య విచారణయే బ్రహ్మ సాక్షాత్కార హేతు వనియు, శ్రుతియందు మనస్సుగూడ బ్రహ్మ తెలిసికొనలేదనియు, మనస్సు సాక్షాత్కారమునకు సాధారణ హేతువనియు, బ్రహ్మ యుపనిషదేకగమ్య మనియు జెప్పిరి.

౮ శబ్దాపరోక్ష వాదము

శబ్దము పరోక్షజ్ఞానమును గలుగజేయునది గావున అపరోక్ష జ్ఞానము నెట్లు గలిగించునని శంకించి స్వయముగా నపరోక్ష జ్ఞానమును గలిగించునదిగాకపోయినను అన్నియుండు ప్రేల్చబడిన హవ్యము అపూర్వమును వలె భావనాతీతయము గలదై శబ్దాపరోక్షజ్ఞానమునుగూడ గలిగించును.

అట్లుగానిచో పరోక్షజ్ఞానముచే నపరోక్షభ్రమ నశింపనిచో మోక్షము లేకపోవలసి వచ్చునని కొంద రనిరి.

నిరంతర ధ్యానమువల్ల మనస్సునకు నష్టమైన ఇష్టవస్తు సాక్షాత్కారమువలె నిరంతర నిదిధ్యాసతో గూడుకొనిన వాక్యమువల్ల బ్రహ్మసాక్షాత్కారము కుదురునని కొందరి యభిమతమై యున్నది.

కొందరు బ్రహ్మ ఎప్పుడును అపరోక్షమే కావున బ్రహ్మవిషయమగు వాక్యములచే పుట్టిన జ్ఞానమపరోక్ష హేతు వనిరి.

అద్వైత విద్యార్థులు స్పష్టమగు చైతన్యరూపమే అపరోక్షము. అయ్యది యొక్క బ్రహ్మయందే యున్నది. ఇతరములగు విషయములందు గౌణముగా నున్నది. (విషయములు బ్రహ్మభేదము లగుటవలన.

అజ్ఞాన నివర్తక వాదము

ఘటాదులు విషయముగాగల చాక్షుషవృత్తిచేతను, ఘటాదుల కాధారమగు బ్రహ్మచైతన్యముయొక్క అభేద సాక్షాత్కారమువలనను బ్రహ్మ నావరించిన మూలాజ్ఞానము యేల నిశ్చింతిజెందదు? ఘటాద్యాకారవృత్తికి వ్యక్తమైన చిద్రశయందు మూలాజ్ఞానముతో బాటు సమానముగా విషయ మగుచున్నదిగదా అని యాశంక రాగా సమాధానము చెప్పబడు చున్నది.

చాక్షుషమగు వృత్తిచైతన్యము విషయముగా గలది గాను, ఈకన్ను చైతన్యమును జూడదని శ్రుతి జెప్పుటవలన

కొందగు, ఘటాది చాక్షుషవృత్తి చైతన్యము విషయముగా గలది కావచ్చును; కాని బ్రహ్మనావరించియున్న మూలాజ్ఞానమును నివృత్తి చేయ జాలదు. శ్రవణనిః (నిచారణ) లో గూడుకొనిన వేదాంత వాక్యమువల్ల గలిగిన జ్ఞానము బ్రహ్మ నావరించిన మూలాజ్ఞాన నివృత్తి హేతువగు సనిరి.

ప్రత్యక్షబ్రహ్మభేదము విషయముగాగల తిత్వమునావ్రిది వాక్యమువల్ల కలిగిన వృత్తిపదార్థ వివేచనతో గూడుకొనిన స్వరూప సంబంధముచే బ్రహ్మ భిన్నముగ గోచరించు మూలాజ్ఞానమును నివర్తింపజేయును గాని చాక్షుషవృత్తి కాదని కొంద రనిరి.

ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మకారాకారితమైన వృత్తి తనగు కారణమగు యవిద్య నెట్లు నివర్తింపజేయునని గూఢశంకించి వేణువు (వెగురు) నందు బుట్టిన యగ్ని వేణువు నెట్లు దహించుచున్నదో యట్లే అవిద్యయందు బుట్టిన వృత్తి యవిద్యను దహించునని కొందరి మతము.

౧౦ బ్రహ్మకార వృత్తినాశక పాదము

అవిద్యా నివర్తికమును, అజ్ఞాన కార్యమునగు వృత్తికి దేనివలన నివృత్తి? వృత్త్యంతరముచే ననిన అనవస్థాదోషము వచ్చునుగదా యని సంశయము. రాగా మూడు యదాహరణ ములచే సమాధానిము చెప్పబడుచున్నది.

నీటిలో కలుప బడిన చిళ్ళగింజగంధము (కతక రసము) నీటియందలి బురదను నివర్తింపజేసి తానుగూడ యెట్లునివృత్తి

జెందునో, అగ్ని నో ప్రకారముగా గడ్డిని తగులబెట్టి తాను
గూడ శమించునో అట్లే వృత్తి తత్కారముగు నవిద్యను
నశింపజేయునని కొందరనిరి. (కాలిద్యము పైబడిన నీటిబిందువు
దానియందట బూడిదను పోగొట్టి తానుగూడ నశించునట్లు)

కాలాదృష్టాది కారణాంతరములవల్ల పైజెప్పినవి
గలుగుచున్నవని ప్రపంచము నాశించి ప్రత్యక్షమైన
బ్రహ్మయే అజ్ఞానమును, దానికార్యమును, నృత్తిని సూర్యకర
ణము సూర్యకాంతముణిద్వారా గడ్డిని తగులబెట్టినట్లు నశి ప
జేయుచు గావున ద్వైతాపత్తి రాదని కొందరి మతము.

జ్ఞానమువలన కార్యసహితమైన యజ్ఞానము నశింపదు.
అట్లుగాను ప్రారబ్ధముగూడ నశించును. దానిచే జీవన్ముక్తి లేక
పోవలసి వచ్చును. అందువలన జ్ఞాన మజ్ఞానమాత్రమునే
నశింపజేయును. ప్రపంచ ముపాదాన నాశముచే నశిం
చును. ఉపాదాన రహితమగు కార్యముండదు గావున జీవ
న్ముక్తి సిద్ధి కొరకు ప్రారబ్ధ కర్మచే నా శరీర కారణ మగు
నవిద్యాశేషము ప్రతిబద్ధమగును. అందువలన జీవన్ముక్తి సిద్ధి
చునని కొంద రభిప్రాయ పడిరి.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయాంధ్ర భాషానిఱయము

మల్లాన్ బజార్, హైదరాబాద్. 1.

చతుర్థ స్తవము

౧ అవిద్యాలేశ వాదము

పూర్వస్థ బకమునందు ముక్తిసాధన నిరూపణము జేసి ఫలనిరూపణము జేయుటకుగాను జీవన్ముక్తిని సిద్ధింపజేయు నవిద్యా లేశమును గూర్చి విచారింపబడుచున్నది.

కొందరు జ్ఞానమువలన నవిద్యయొక్క యావరణ శక్తియే నశించును. విద్యేషశక్తి ప్రారబ్ధముచే బ్రతిబద్ధమగుట వలన నశింపదు. అదే అవిద్యాలేశమని చెప్పబడుచున్నది.

సర్వజ్ఞాత్మజునులు బ్రహ్మజ్ఞానముచే జ్ఞాన విరోధి యగు నజ్ఞానము లేశముగూడ యుండుట కుచురదు. అట్లవిద్యాలేశము అంగీకరించిన తర్నివృత్తికి జ్ఞానాంతరకల్పనము చేయవలసివచ్చును. కావున జ్ఞానముచే నజ్ఞానము సకార్యముగ నశించుననియు, 'తస్య తావదేవ చిర' మనుశ్రుతి యాత్మజ్ఞానప్రశంసకు జెప్పినదిగాని జీవన్ముక్తియందు తాత్పర్యము లేనిదగుటవలన అర్థవాదమాత్ర మునది.

౨ అవిద్యానివృత్తి స్వరూప వాదము

బ్రహ్మసిద్ధికారులు మొదలగువారు నిత్యసిద్ధమగు బ్రహ్మ కసత్యమును కలిగించెడి యవిద్య లేదు. అవిద్యా నివృత్తి యనగా బ్రహ్మస్వరూపమే యనిరి.

ఆనందబోధాచార్యులు: అవిద్యానివృత్తి శూన్యకంటే వేరైనది. అవిద్య సత్తని అంగీకరించిన ద్వైతము స్వీకరించి

నట్లగును. జాన నివర్త్యమగుటవలన నసత్తుగాదు. విరోధము వలన సదసత్తుగాదు. అనిర్వచనీయమగు యుపాధి అజ్ఞానము నాపాదించును గావున ముక్తియందును అనుపరింపవలసి యుండును గాన ననిర్వాచ్యముగాదు. వీని కన్నిటికి భిన్నమైన దనిరి. అద్వైత బోధాచార్యులు యవిద్య యనిర్వచనీయమే అయినను అవిద్యాలేశప్రశక్తి లే దనిరి. జ్ఞానకాలమునం దవిద్య నివృత్తి జెందుచున్న దనియు, అది క్షణికము, భావ వికార మనిరి.

3 ముక్తి స్వరూప వాదము

అవిద్యానివృత్తి క్షణిక మని చెప్పిన మోక్షము సిద్ధమైన పురుషార్థము కాకపోవలసి వచ్చును. అని యాశంకించి అవిద్యా నివృత్తియే పురుషార్థముగాదు. ఏలనన సుఖదుఃఖములలో యే యొకటియు లేదుగావున. కాని అఖండానందా విర్భావము సంసారదుఃఖవినాశము, పురుషార్థముగా జెప్పబడుచున్నది. దాని కుపయోగముగ నవిద్యానివృత్తి తత్త్వజ్ఞానముచే సాధింపబడుచున్నది.

చిత్సుఖాచార్యులు దుఃఖభావమే పురుషార్థముగాదు దుఃఖభావము స్వరూపసుఖసాక్షాత్కారమునకు ప్రతిబంధక మగుటవలన సుఖశేషము గలది. అందువలన స్వరూపసుఖమే పరమపురుషార్థ మనిరి.

౪ బ్రహ్మానందము పొందబడునదను వాదము

ఆనందము బ్రహ్మరూపమగుట నిత్యసిద్ధమగుచుండ నయ్యది జ్ఞానఫలమని యెట్లుచెప్పట యని యశంకించి ఆనందము నిత్యసిద్ధమైనను అవిద్యవలన తిరోభూతమైనదై అజ్ఞాననాశానంతరము పొందబడినదివలె యుండుట వలన కంతమునందలి యాభరణము వలె బ్రహ్మానందము పొంద బడుచున్న దనుట గౌణమే.

సంసారదశయం దానందము లేదు. ప్రకాశించుట లేదను వ్యవహారమువలన ఆవరణము చేతనైన బొందబడక పోవుట యనునది ఆరోపింపబడుచున్నది. విద్యచే నావరణ తొలగిన దగుచుండగా నానందము ప్రాప్తించుచున్నది. కావున ప్రాప్తించక పోవుట, ప్రాప్తించుట యనునవి ముఖ్యములేగాని గౌణములు గావని కొందరి మతము.

సంసారదశయం దానంద మావరింపబడి యుండుట వలన పరోక్షముగ నున్నది. ఆవరణభంగముచే నపరోక్ష మగుటవలన పురుషార్థ మగుచున్నది. సంసార దశయం దానందమునకు స్వరూపజ్ఞానముతో నపరోక్షత యున్నది స్వరూప జ్ఞానాభిన్నము గనుక యని చెప్పగూడదు. వ్యవహార కాలమందలి ఆనందాపరోక్షత కనుకూల మగు చైతన్య భేదమే యపరోక్షత యనిన జ్ఞాన పైజెప్పినది కుదురును. అనావృతమైన చైతన్యభేదమే యపరోక్షత యని జెప్ప బడును, సంసారదశయం దనావృత చైతన్యాపరోక్షత లేదు గాన దోషము లేదని కొంద రనిరి.

చైతన్యానందముల భేద మజ్ఞాన కల్పితము. కావున నజ్ఞాననాశము కాగా చైతన్యానందముల యేకత్వమే అపరోక్షతయని కొంద రనిరి.

౧. ముక్తునికి బ్రహ్మ భావము

జ్ఞానఫలప్రాప్తి నిర్ణయించి పొందదగిన స్వరూపనిర్ణయము చేయబడుచున్నది. ఇందు ముందుగా యేకజీవవాదానుసారముగా సమాధానము చెప్పబడుచున్నది. ఏకజీవవాదమునందు ఒక్కజీవుని యజ్ఞానముచే కల్పింపబడిన జీవేశ్వర విభాగము మొదలగు పనులై ప్రపంచమును జ్ఞానోదయము కాగానే నశించుటవలన నిర్విశేషమగు చైతన్యరూపమున నుండును.

నానాజీవ వాదమునందును, మాయాప్రతిబింబ మీశ్వరుడను మతమందును అవిద్యా ప్రతిబింబమగు జీవున కుపాధి నాశముకాగా ప్రతిబింబాంతరమగు ఈశ్వరత్వము కుదురదు గావున బింబమగు చైతన్యసూపు డగును.

అవిద్య యందుగాని, అంతఃకరణ మందుగాని, చైతన్య ప్రతిబింబము జీవుడు బింబమైనవా డీశ్వరుడను మతమందు సర్వముక్తి పర్యంతము పరమేశ్వరరూపముతో నుండు రని అంగీకరింప బడుచున్నది. అనేక దర్పణములందు ప్రతిబింబించిన ముఖము ఒక అద్దము నశించినపుడు ఇతర ప్రతిబింబములకు బింబభూతమై యుండునుగాని, శుద్ధముగా నుండదు. జ్ఞానమున కీశ్వరభావ మొందుటయే ఫలమనిన నదిగూడ

దహరా ద్యుపాసనా విశేషమేయగు జ్ఞానముచే నజ్ఞానము
నివృత్తికాగా ఆనందప్రాప్తియే ఫలముగా గలదగుటవలన
జ్ఞానము దహరాదులకంటె వేరైనది.

ముక్తుడుకూడ యెల్లరు ముక్తినిొందువరకు యీశ్వర
భావమునొంది యుండు నను నది అజ్ఞాన జీవులదృష్టిచేతనే
గాని యధార్థముగా సర్వధర్మ రహితమైన నిత్యశుద్ధబుద్ధ
ముక్తస్వభావంబగు సచ్చిదానందాద్వయాఖండ రసబ్రహ్మ
స్వరూపస్థితియే ముక్తియని నిర్ణయింపబడినది,

సమాప్తము

27066
మ. 3. 72

సాధన గ్రంథ చుండు, తెనాలి.

(స్థాపితము - 19.15)

సోషల్ పర్మము

నుహరాజ పోషకులు

శ్రీ జిత్తు లంగయ్యగారు, బంటారు.

,, ఈవర వెంకటరావు పంతులుగారు, ఏలూరు.

,, బొంగరాం పరాస్వామి నాయుడు గారు తెనాలి

రాజపోషకులు

శ్రీ యాపాకల శివరామ్మగారు, కలకత్తా.

,, పాలుపల్లి పాలంకయ్యగారు, గుంటూరు.

,, యు. కె. ప్రకాశరావుగారు, తెనాలి.

,, స్వామి నరసింహారావుగారు, తెనాలి.

,, పులిపాటి వెంకటేశ్వర్లుగారు, తెనాలి.

,, దేవపూడి వెంకట రమణమూర్తిగారు, కంభం

,, బొంతా సత్యనారాయణ, సోదరులు, తెనాలి.

,, వెబ్బళ్ల రాఘవయ్యచౌదరిగారు, జూపూడి.

,, కలగర నాగభూషణచౌదరిగారు, ఏలూరు

పోషకులు

శ్రీ ప్రభల వీరరాఘవులుగారు, తెనాలి.

,, నేతి హరినారాయణగారు, తెనాలి.

,, పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, చావలి.

,, త్రిపురమల్లు శ్రీరాములుగారు, తెనాలి.

,, ఘట్టి జగన్నాథంగారు, తెనాలి.

,, దుగ్గిరాల సూర్యనారాయణమూర్తిగారు, తెనాలి.

,, పులిపాటి లక్ష్మీనారాయణగారు, తెనాలి.

,, దేవభక్తుని రత్నయ్యగారు, తెనాలి.

,, వరిమి వేంకట సుబ్బారావుగారు ,,

,, గట్టి లక్ష్మీ నరసింహ శాస్త్రిగారు ,,

,, బయంతి బుచ్చిరామయ్య శర్మ గారు ముక్తిశ్వరము

,, పోలిశెట్టి సోమసుందరంగారు, గుంటూరు.

సభ్యులు

- శ్రీ కోటంరాజు కృష్ణారావు గారు, తెనాలి.
 ,, యాబలూరి ఆదినారాయణశర్మ ; తెనాలి
 ,, ఖండ్రక సాంబయ్య. ; తెనాలి.
 ,, విష్ణుభట్ల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ' తెనాలి.
 ,, వెంపటి సూర్యనారాయణగారు, ,,
 ,, ముక్కామల వెంకటాచలపతిరావుగారు, తెనాలి.
 ,, ఎనిహాల బచ్చయ్యగారు, ఇంకోలు.
 ,, ఈదర సూరయ్యగారు, అయితాసగరం.
 ,, ఇసుకపల్లి వెంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, గార్లపాడు.
 ,, కోగంటి తిరుపతయ్యగారు, తెనాలి.
 ,, గాడేపల్లి వెంకటసుబ్బారావుగారు, తెనాలి.
 ,, మట్టిగుంట వీరభద్రరావుగారు, తెనాలి.
 ,, సిరిపురపు శ్రీరాములుగారు, ,,
 ,, దోనేపూడి సుబ్రహ్మణ్యముగారు, ,,
 ,, బలిజేపల్లి చలపతిరావుగారు, ,,
 ,, అన్నదానం శివరామమూర్తిగారు, ,,
 ,, పత్రి సూర్యనారాయణగారు, ,,
 ,, మాదిరాజు రామచాసుగారు, ,,
 ,, అన్నంరాజు మాధవరావుగారు, ,,
 ,, ముదిగొండ మృత్యుంజయుడుగారు, ,,
 ,, ధారా సీతారామకృష్ణయ్యగారు, ,,
 ,, పన్నాల లక్ష్మీనరసింహముగారు, గుంటూరు.
 ,, గొర్తి పళ్ళయ్యపంతులుగారు, గంగలకుంట్ల (అగ్రహారం)
 ,, ఉపద్రష్ట వెంకట్రావుగారు, బిలానపూర్.
 ,, యశ. వి. వెంకటరమణయ్యగారు, మైసూరు.
 ,, తాడేపల్లి కేశవశాస్త్రిగారు, తెనాలి.
 ,, గవిని శాయన్నగారు, జంపని.
 ,, రామచంద్రుని నరసింహారావుగారు, తెనాలి.
 ,, కాజ వెంకట జగన్నాథరావు గారు ,,
 ,, ప్రొప్రైటర్స్ సారథీపెన్ ,,
 ,, వుచ్చా శివరామకృష్ణయ్యగారు బందరు
 ,, పినిపాటి సత్యనారాయణ , రేపల్లె

- శ్రీ మద్వింశతి బ్రహ్మయన్త్రగారు ఆయిసవిల్లి
 ,, అల్లవరపు అన్నప్పగారు, ముక్తిశ్వరం
 ,, కోడూరి సుబ్బారావుగారు, ,, ,,
 ,, వెదుళ్ళపల్లి సత్యనారాయణమూర్తిగారు, కొత్తపూరు (జగ
 న్నాథపురం)
 ,, అంకం బ్రహ్మాడుగారు, తొత్తరమూడి
 ,, నలాది బాపయ్యగారు, అనాతవరం
 ,, ,, గా సుబ్బారావుగారు, అమలాపురం
 ,, యెం. . . సుబ్బారావుగారు. ,, ,,
 ,, తాతా కామేశ్వరశర్మగారు, గంగలకుంట్ల (అగ్రహారం)
 ,, బులుసు పాపయ్యశాస్త్రిగారు, రాజమండ్రి
 ,, బులుసు సత్యనారాయణగారు ,, ,,
 ,, శ్రీపాద రామయ్యగారు, కాకినాడ
 ,, బులుసు వేంకటేశ్వర్లుగారు, ,, ,,
 ,, చెరువు శివరామకృష్ణశాస్త్రి గారు, విజయవాడ
 ,, యన్. శివరామకృష్ణక్ , తెనాలి

27066
 23. 3. 72

* రూపాయిలోపు ఆర్డరులు వి. పి. గా పంపబడవు.
 5 రూపాయలనుండి ఆర్డరకు పోస్టుఖర్చులు ఉచితము

1947 సం. ప్రచురణలు

1. భగవద్ప్రాప్తి-ఉపాయములు	0- 4-0
2. నరసదాసు కీర్తనలు	0-10-0
3. హరినామ మహిమా శతకము	0- 4-0
4. సప్త మహావ్రతములు	0- 6-0
5. ఈశ్వర సాక్షాత్కారము-నామజపము	0- 3-0
6. శ్రీ సీతారామ శతకము	0- 2 0
7. గీతా ప్రతిభ	0-12-0
8. భగవత కథ (శ్రీవల్ల సాదాచిత్రములు)	2- 0-0
9. శ్రీ త్రిపురాంత కేశ్వర శతకము	0- 4-0

1948 సం. ప్రచురణలు

1. శ్రీ త్యాగరాజ చరిత్ర	0- 4-0
2. పరమ సాధన	0-12-0
3. శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శతకము	0- 8-0
4. ఆశ్విన మాహాత్మ్యము	2- 0-0
5. భారతీయ తత్వ శాస్త్రము	2- 0-0

1949 సం. ప్రచురణలు

1. శ్రీరామ పూజావిధానము	0- 4-0
2. బదరీయాత్ర (సచిత్రము)	1-0 0
3. కల్యాణ కుంజము	1-4-0
4. సిద్ధాంత కల్పవల్లి	1-0-0

రాజోవునవి :—

1. అష్టాదశశ్లోక గీత. 2. మానవ ధర్మము. 3. జడభరితుడు.